

Załącznik do Uchwały Nr XXIII/180/2026
Rady Powiatu Mławskiego
z dnia 29 stycznia 2026 roku

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE MŁAWSKIM NA LATA 2026-2033

MŁAWA 2026

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Uwarunkowania prawne i strategiczne	4
1.1. Podstawowe akty prawne	4
1.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi	6
2. Charakterystyka powiatu mławskiego	11
3. Instytucjonalny system wsparcia	17
4. Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych	20
5. Wyzwania lokalnej polityki społecznej	23
5.1. Rodzina i dziecko	23
5.2. Niepełnosprawność i zdrowie psychiczne	27
5.3. Sytuacja osób starszych	30
5.4. Aktywizacja zawodowa	32
5.5. Osoby i rodziny w kryzysie	35
6. Cele, priorytety i kierunki działań	39
Obszar 1. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny	40
Obszar 2. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami i osób starszych	42
Obszar 3. Rozwój kompetencji mieszkańców niezbędnych na rynku pracy	44
Obszar 4. Rozwój systemu wsparcia osób i rodzin w kryzysie	46
7. Zarządzanie realizacją strategii	48
7.1. Podstawowe założenia organizacyjne	48
7.2. Monitoring strategii	48
7.3. Aktualizacja strategii	49
7.4. Ramy finansowe	49
8. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej	51
Podsumowanie	52

Wprowadzenie

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych jest głównym narzędziem planistycznym polityki społecznej prowadzonej na terenie powiatu przez jednostki samorządu terytorialnego we współpracy z organami administracji rządowej, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi i osobami fizycznymi. Nadrzędnym celem tych działań powinno być kreowanie lokalnych warunków (materialnych, instytucjonalnych, organizacyjnych, społecznych itp.) umożliwiających mieszkańcom prowadzenie satysfakcjonującego życia w różnych sferach aktywności, w szczególności rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej, obywatelskiej i kulturalnej.

Obowiązek opracowania i realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych przez powiat wynika wprost z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Zakres tego dokumentu obejmuje przede wszystkim ramy funkcjonalne i kompetencje podmiotów działających w systemie pomocy społecznej oraz rynku pracy, uwzględniając jednak interdyscyplinarne rozwiązania służące wczesnemu wykrywaniu sytuacji trudnych, których doświadczają osoby i rodziny zamieszkujące powiat, a także podejmowaniu działań profilaktycznych adresowanych do całej lokalnej społeczności.

Strategia stanowi kompleksowy, długofalowy dokument określający cele, priorytety i kierunki niezbędnych działań stanowiących odpowiedź na zdiagnozowane niezaspokojone potrzeby i bariery aktywności mieszkańców powiatu. Została opracowana z uwagi na wygasanie dotychczasowej Strategii, obowiązującej w latach 2021-2025.

Podstawą planowania strategicznego w jednostce samorządu terytorialnego, a więc również podstawą niniejszego dokumentu, jest diagnoza, która jako rodzaj badania ma na celu identyfikację, opis oraz wyjaśnienie zjawisk i procesów w określonej sferze, a także opracowanie wniosków oraz wskazówek, na podstawie których będzie możliwe zaplanowanie działań zmierzających do wprowadzenia zmian w tej sferze. Diagnoza aktualnej sytuacji społecznej uwzględnia czynniki determinujące warunki i jakość życia ludności, a także zewnętrzne objawy i przyczyny dominujących problemów – w ujęciu zarówno statycznym jak i dynamicznym, opisującym obserwowalne tendencje przynajmniej na przestrzeni co najmniej ostatnich 3 lat.

Wśród głównych źródeł danych, wykorzystanych do opracowania diagnozy sytuacji społecznej, należy wskazać Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Oceny Zasobów Pomocy Społecznej i sprawozdania MRiPS-03 sporządzane przez powiat; sprawozdania z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Mławie, Raporty o stanie powiatu, a także inne informacje, w tym udostępnione przez gminy, w tym przez zespoły interdyscyplinarne oraz gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych.

1. Uwarunkowania prawne i strategiczne

1.1. Podstawowe akty prawne

Podstawą ustroju Polski jest ustawa zasadnicza, czyli Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. W preambule Konstytucji zostały określone fundamentalne wartości, które decydują o harmonijnym funkcjonowaniu bytu państwowego: poszanowanie wolności i sprawiedliwości, współdziałanie władz, dialog społeczny oraz zasada pomocniczości (subsydiarności) umacniająca uprawnienia obywateli i ich wspólnot. Ponadto rozdział pierwszy Konstytucji RP wprowadza szereg zasad ustrojowych, wśród których należy wskazać w szczególności „demokratyczne państwo prawne, urzeczywistniające zasady sprawiedliwości społecznej” (art. 2 i 7 Konstytucji). Oznacza to, że:

- 1) władzę sprawuje naród poddający swoje organy przedstawicielskie cyklicznej legitymizacji w wolnych i powszechnych wyborach;
- 2) organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa;
- 3) ochrona słabszych ekonomicznie jednostek i grup ludności wyraża się w istnieniu odpowiednich zabezpieczeń społecznych i usług socjalnych świadczonych przez państwo i różne wspólnoty samorządowe.

Urzeczywistnianie zasady „sprawiedliwości społecznej” odbywa się w praktyce w oparciu o akty normatywne niższego rzędu, zwłaszcza ustawę z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*. W myśl art. 2 ust. 1 tejże ustawy „Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości”. Tak rozumianą działalność organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Ustawa podkreśla, iż pomoc społeczna powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb, aby mogły żyć w warunkach odpowiadających godności człowieka. Ale zarazem wymaga od klientów współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Jak już zostało zasygnalizowane we wstępie, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych stanowi, w świetle art. 19 ust. 1 pkt 1 ustawy *o pomocy społecznej*, zadanie własne powiatu o charakterze obowiązkowym, w ramach którego należy uwzględnić programy pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami. Ustawa precyzuje ponadto, w art. 16b pkt 2, elementy, które musi zawierać strategia. Są to:

- 1) diagnoza sytuacji społecznej, w tym określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- 2) prognoza zmian w okresie objętym strategią,

- 3) określenie celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii i jej ram finansowych, a także wskaźników realizacji działań.

Zgodnie z pkt 3 powyższego artykułu Strategia opracowana przez gminę i powiat określa usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Obszar lokalnej polityki społecznej kształtują również inne akty normatywne w randze ustawy, wśród których należy wymienić m.in. następujące:

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego;
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej;
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
- Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Nie sposób w tym miejscu wymienić, a tym bardziej omówić wszystkich aktów prawnych regulujących obszar lokalnej polityki społecznej. Należy jednak nadmienić, iż kluczowym aktem o znaczeniu ustrojowym jest ustawa o samorządzie powiatowym. W oparciu o nią powiaty działają po to, aby zaspokajać zbiorowe potrzeby zamieszkującej ich teren ludności. Posiadają kompetencje do realizacji zadań użyteczności publicznej o charakterze ponadgminnym, w szczególności w zakresie pomocy społecznej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, wspierania osób niepełnosprawnych, promocji i ochrony zdrowia, edukacji publicznej, kultury fizycznej i turystyki, porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także polityki prorodzinnej. Ogólnie określone w ustawie ustrojowej zadania powiatu znajdują doprecyzowanie w innych aktach normatywnych tego samego rzędu, m.in. w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych czy w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które wraz ustawą o pomocy społecznej tworzą zręby systemu pomocy i wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

1.2. Zgodność Strategii z dokumentami strategicznymi i programowymi

Uwarunkowania programowe lokalnej polityki społecznej znajdują swoje źródła w dokumentach strategicznych różnych szczebli: międzynarodowego, europejskiego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Stanowią one kierunkowe wytyczne dla działań jednostek samorządu terytorialnego, zapewniając spójność działań i realizację nadrzędnych celów polityki poszczególnych szczebli.

Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030

Analizując kontekst międzynarodowy, należy zwrócić uwagę w szczególności na *Agendę na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030*, przyjętą w dniu 25 września 2015 roku przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stanowi ona plan transformacji w dziedzinach o kluczowym znaczeniu dla ludzkości, tj.: ludzie, planeta, dobrobyt, pokój i partnerstwo, mając na celu wyeliminowanie ubóstwa i głodu, ochronę planety przed degradacją oraz podejmowanie pilnych działań w zakresie zmian klimatu; zapewnienie wszystkim ludziom możliwości korzystania z dobrodziejstw dostatniego i satysfakcjonującego życia oraz to, aby postęp gospodarczy, społeczny i technologiczny przebiegał w zgodzie z naturą; wspieranie pokojowego, sprawiedliwego i inkluzywnego społeczeństwa, wolnego od lęku i przemocy oraz mobilizowanie środków do wdrożenia Agendy 2030 przy udziale wszystkich krajów, interesariuszy i obywateli. W ramach Agendy określono 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju. Z punktu widzenia polityki społecznej istotne są cele odnoszące się do eliminacji ubóstwa i głodu, zapewnienia wszystkim ludziom zdrowego życia oraz edukację wysokiej jakości, osiągnięcia równości płci, uczynienia miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi i stabilnymi, a także budowy na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Na szczeblu krajowym istotne znaczenie ma *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*. Główny cel tego dokumentu stanowi poprawa jakości życia Polaków, przy czym jakość życia jest tu rozumiana kompleksowo jako dobrostan w różnych obszarach życia: długości życia w ogóle, długości życia w zdrowiu, większej satysfakcji z wykonywania pracy, lepszych warunków łączenia kariery zawodowej z życiem prywatnym i rodzinnym, sprawnej sieci bezpieczeństwa socjalnego nastawionej na pomoc, której celem jest zwiększenie szans na aktywność społeczną i zawodową i dbałość o przeciwdziałanie różnym formom wykluczenia, dostępności dóbr i usług publicznych bez względu na status rodzinny i miejsce zamieszkania, otwartych warunków uczestnictwa w życiu publicznym, bezpieczeństwa dochodów na starość, środowiskowego poczucia równowagi w odniesieniu do warunków krajobrazowych, naturalnego stanu otoczenia oraz żywności, udziału w kulturze, poczucia satysfakcji z życia. Osiąganie wskazanego celu będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach: konkurencyjności i innowacyjności; równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta w 2017 roku przez Radę Ministrów jako aktualizacja *Strategii Rozwoju Kraju 2020*. Określa ona podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym, przedstawiając nowy model rozwoju, czyli rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Główny cel Strategii stanowi „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa stanowi *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*. Przewidziano w niej rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze, przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe. Jednym z celów Strategii jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji, które otrzymają szczególne wsparcie (są to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).

Strategia Rozwoju Usług Społecznych Polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)

Z punktu widzenia polityki społecznej istotnym dokumentem jest *Strategia Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.)*, która została przyjęta w dniu 15 czerwca 2022 roku przez Radę Ministrów. Jej główny cel stanowi deinstytucjonalizacja, czyli przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Wśród najważniejszych założeń tego dokumentu można wskazać:

- zwiększenie udziału rodzin i rodzinnych form pieczy zastępczej w opiece i wychowaniu dzieci,
- zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usług społecznych dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej niezależnie od stopnia niepełnosprawności,
- stworzenie skutecznego systemu usług społecznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu.
Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

W dniu 13 września 2021 roku Rada Ministrów przyjęła *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030*. Priorytety określone w dokumencie koncentrują się na zagadnieniach takich jak usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i innych osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu; przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży; przeciwdziałanie bezdomności i wykluczeniu mieszkaniowemu; wspieranie osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej; a także wspieranie integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz wsparcie integracji na rynku pracy.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku.
Ekonomia Solidarności Społecznej

Dokument ten za cel długofalowy przyjmuje, że *Ekonomia społeczna i solidarna stanie się istotnym instrumentem aktywnej polityki społecznej, wsparcia rozwoju społecznego oraz lokalnego*, natomiast za cel główny: *Do roku 2030 podmioty ekonomii społecznej będą ważnym elementem aktywizacji i integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz dostarczycielami usług społecznych*. Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

1. Wspieranie trwałego partnerstwa podmiotów ekonomii społecznej z samorządem terytorialnym w realizacji usług społecznych.
2. Zwiększenie liczby wysokiej jakości miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
3. Zwiększenie konkurencyjności podmiotów ekonomii społecznej na rynku.
4. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej.

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030.
Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność

W obszarze polityki senioralnej na uwagę zasługuje *Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – uczestnictwo – solidarność*, przyjęta Uchwałą nr 161 Rady Ministrów z dnia 26 października 2018 r. Cel polityki społecznej wobec osób starszych stanowi podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnie i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary dotyczące ogółu osób starszych to m.in. kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie, uczestnictwo w życiu

społecznym, tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, profilaktyka chorób, promocja zdrowia, zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego, tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej, a także działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze). Obszary uwzględniające działania wobec niesamodzielnych osób starszych to w szczególności ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnych osób starszych, zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych, a także system wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnych osób starszych przez instytucje publiczne.

Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030

Obszar wsparcia osób z niepełnosprawnościami również opiera się obecnie na dokumencie strategicznym, jakim jest *Strategia na rzecz osób z niepełnosprawnościami na lata 2021-2030*, przyjęta w dniu 16 lutego 2021 roku przez Radę Ministrów. Jej główny cel stanowi włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Dokument składa się z ośmiu priorytetów, takich jak niezależne życie, dostępność, edukacja, praca, warunki życia i ochrona socjalna, budowanie świadomości oraz koordynacja. W ich ramach planowane są takie działania jak np. zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości pełnego udziału w życiu społecznym, publicznym i politycznym, przeprowadzenie procesu deinstytucjonalizacji, wczesna pomoc, edukacja włączająca, aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami, modyfikacja i uzupełnienie systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, zapobieganie powstawaniu i pogłębianiu się niepełnosprawności, dostęp do usług zdrowotnych oraz zwiększenie efektywności procesu leczenia, profilaktyka i leczenie w obszarze zdrowia psychicznego oraz środowiskowy system wsparcia osób z problemami zdrowia psychicznego i inne.

Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030

Na szczeblu wojewódzkim głównym dokumentem strategicznym w obszarze regionalnej polityki społecznej jest *Strategia Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2030*. Jej cel główny sformułowano następująco:

Wzmacnianie kapitału ludzkiego, społecznego i kulturowego, większa spójność społeczna przez inwestycje społeczne

Realizacji celu głównego służą cele strategiczne:

- Cel I. Zapobieganie pogłębianiu się problemów społecznych poprzez wdrażanie programów i projektów na rzecz ogółu mieszkańców i wybranych grup (w tym mniejszości narodowych i etnicznych) oraz sprawne realizowanie polityki społecznej na Mazowszu.

- Cel II. Deinstytucjonalizacja i rozwój spersonalizowanych, zintegrowanych usług społecznych, w tym o charakterze środowiskowym.
- Cel III. Inwestycje w służby społeczne oraz zawody pomocowe. Poprawa wizerunku pomocy społecznej.

Strategia odpowiada na siedem kluczowych trendów dla Mazowsza, którymi są: depopulacja i starzenie się mieszkańców, zmiany w modelu życia rodzinnego, niskie zaufanie społeczne, oczekiwanie wysokiej jakości usług społecznych, wzrost problemów psychicznych i samotności, dysproporcje w rozwoju województwa oraz niedobór kadr służb społecznych. Realizowane w ramach Strategii działania mają wynikać z troski o mieszkańców i wrażliwości na ich potrzeby społeczne, odpowiadać na zdiagnozowane potrzeby społeczne, opierać się o kierunki współczesnych badań naukowych i szczegółowe analizy danych, być realizowane w sposób elastyczny i innowacyjny, a także we współpracy i partnerstwie z instytucjami i interesariuszami.

2. Charakterystyka powiatu mławskiego

Powiat mławski położony jest w północno-zachodniej części województwa mazowieckiego, sąsiadując bezpośrednio z województwem warmińsko-mazurskim, w tym z powiatami: działdowskim i nidzickim, a także w województwie mazowieckim z powiatami: żuromińskim, przasnyskim, ciechanowskim i płońskim. Pod względem administracyjnym składa się z dziesięciu gmin, w tym dziewięciu gmin wiejskich (Dzierzgowo, Lipowiec Kościelny, Radzanów, Strzegowo, Stupsk, Szreńsk, Szydłowo, Wieczfnia Kościelna i Wiśniewo) oraz jednej gminy miejskiej (Mława). Zajmuje powierzchnię 118 182 ha, co odpowiada 1 182 km². W jego skład wchodzi 269 miejscowości podstawowych łącznie z miastem oraz 217 sołectw. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 58 osób/km².

Rysunek 1. Gminy powiatu mławskiego

Źródło: <http://www.trendyrozwojowemazowska.pl/potencjaly-gospodarcze-gmin-mazowsze/#>

Pod względem geograficznym powiat mławski leży na Nizinie Północno-Mazowieckiej, na styku dwóch krain geograficznych, tj. Nizin Środkowopolskich i Pojezierza Mazursko-Warmińskiego. Jego stolica – Mława położona jest na skraju tzw. Wyniesienia Mławskiego. W północnej części znajdują się bogate kompleksy leśne, doliny rzeczne oraz rezerваты przyrody, a cały obszar powiatu objęty jest zasięgiem tzw. Zielonych Płuc Polski. Jednym z atutów Powiatu Mławskiego jest także jego dziedzictwo kulturowe, historyczne oraz architektoniczne. Świadectwem przeszłości są tu zabytki, takie jak zespoły i parki podworskie, kościoły, kaplice, cmentarze, grodziska i pozostałości osad.

Powiat Mławski posiada dość dobrze rozwiniętą infrastrukturę drogową i kolejową. Główną oś komunikacyjną stanowi droga krajowa nr 7, pełniąca rolę korytarza transportowego o charakterze międzyregionalnym, łączącego południe i północ Polski. Na układ dróg wojewódzkich składają się natomiast drogi nr 544 (granica województwa-Mława-Przasnysz-Ostrołęka), 563 (granica województwa-Żuromin-Mława), 616 (Rembielin-Ciechanów) oraz 615 (Mława-Ciechanów). Sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych zapewnia dogodne warunki komunikacyjne do transportu pasażerskiego i towarowego. Istotne uzupełnienie stanowi również transport kolejowy, ponieważ przez powiat przebiega główny dwutorowy zelektryfikowany szlak kolejowy Warszawa-Gdańsk.

Powiat mławski w końcu 2024 roku zamieszkiwało 68 556 osób. Liczba ludności w porównaniu do 2022 roku zmniejszyła się o 965 osób, tj. o 1,4%. W strukturze według płci przeważały kobiety, które w liczbie 34 951 stanowiły 51,0% mieszkańców powiatu. Biorąc pod uwagę liczbę ludności faktycznie zamieszkującej daną jednostkę samorządu terytorialnego, najliczniej zamieszkaną gminą w powiecie jest gmina miejska Mława, która w 2024 roku liczyła 30 693 mieszkańców, co stanowiło 44,8% ludności powiatu. W dalszej kolejności należy wskazać gminę Strzegowo, liczącą 6 959 mieszkańców (10,2%) oraz gminę Wiśniewo (5 086 osób; 7,4%). Najmniej mieszkańców liczyła gmina Dzierzgowo (2 704 osoby; 3,9%). W latach 2022-2024 we wszystkich gminach w powiecie odnotowano spadek liczby ludności.

Tabela 1. Ludność powiatu mławskiego według gmin w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
	Ogółem			Mężczyźni			Kobiety		
Powiat mławski	69521	69074	68556	34103	33885	33605	35418	35189	34951
Mława	30831	30802	30693	14685	14688	14629	16146	16114	16064
Dzierzgowo	2766	2741	2704	1417	1399	1380	1349	1342	1324
Lipowiec Kościelny	4494	4463	4421	2191	2155	2129	2303	2308	2292
Radzanów	2975	2908	2872	1493	1459	1433	1482	1449	1439
Strzegowo	7102	7008	6959	3579	3535	3494	3523	3473	3465
Stupsk	4470	4439	4357	2220	2206	2152	2250	2233	2205
Szreńsk	3851	3786	3744	1874	1843	1819	1977	1943	1925
Szydłowo	4246	4194	4123	2147	2126	2110	2099	2068	2013
Wieczfnia Kościelna	3684	3630	3597	1870	1843	1829	1814	1787	1768
Wiśniewo	5102	5103	5086	2627	2631	2630	2475	2472	2456

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na spadek liczby ludności w powiecie wpływ miało zarówno kształtowanie się salda migracji, jak i przyrostu naturalnego. Saldo migracji w 2024 roku wynosiło -185, co oznacza, że o tyle mniej osób zameldowało się w powiecie niż z niego wymeldowało. Dla porównania wartość salda migracji w 2022 roku to -111 osób. Przyrost naturalny również kształtował się na ujemnym poziomie. W 2024 roku wyniósł -300, przy czym odnotowano 531 urodzeń żywych oraz 831 zgonów mieszkańców. W porównaniu do 2022 roku przyrost naturalny zmniejszył się o 58 osób.

Tabela 2. Wybrane dane i wskaźniki demograficzne dla powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Przyrost naturalny	-242	-274	-300
Urodzenia żywe	633	584	531
Zgony	875	858	831
Saldo migracji	-111	-233	-185
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	37,0	38,2	39,3
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	18,2	18,8	19,4
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji - mężczyźni	14,7	15,4	16,0
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji - kobiety	21,6	22,1	22,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

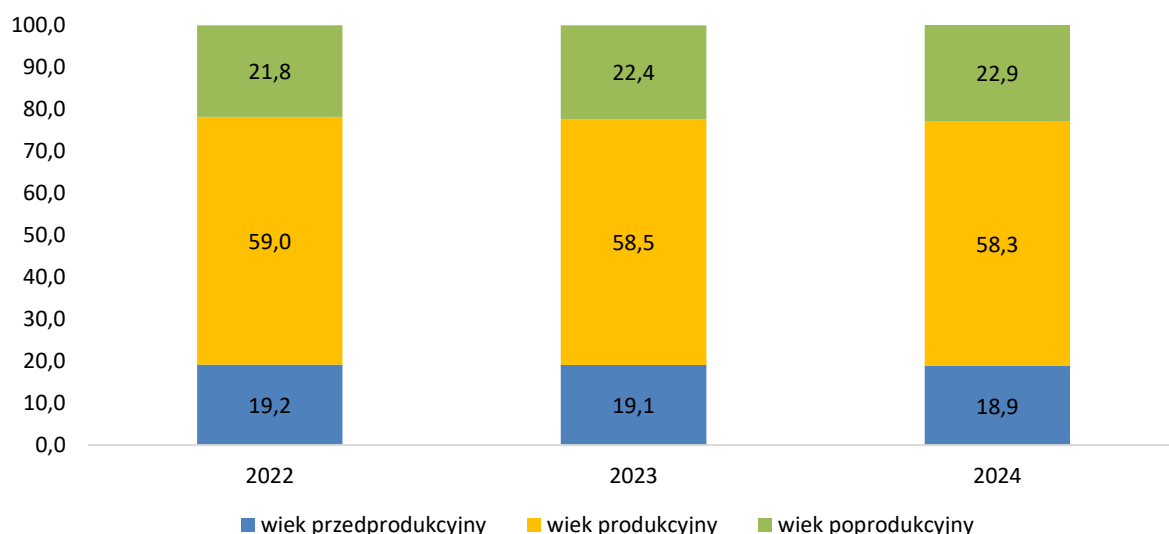
Istotnym aspektem w kontekście zmian ludnościowych jest również postępujące zjawisko „starzenia się” społeczeństwa. Stanowi ono efekt wydłużania się czasu życia ludzkiego, któremu sprzyja poprawa dostępności do ochrony zdrowia, szeroko zakrojona profilaktyka zdrowotna oraz lepsza jakość życia i warunki bytowe, przy jednoczesnym spadku bądź niewielkich wartościach przyrostu naturalnego. Społeczeństwo powiatu podlega temu procesowi, podobnie jak ludność województwa, Polski oraz państw Europy Zachodniej. Świadczą o tym przede wszystkim wskaźniki demograficzne oraz dane dotyczące odsetka mieszkańców według ekonomicznych grup wieku. W 2024 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym w powiecie przypadało 39,3 osób w wieku poprodukcyjnym i liczba ta zwiększyła się w porównaniu do 2022 roku o 2,3 punktu. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej wynosił tu 19,4%, przy czym był większy w przypadku kobiet (22,6%) niż mężczyzn (16,0%).

W latach 2022-2024 w powiecie miał miejsce:

- ✓ spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc dzieci i młodzieży do 17 roku życia – z poziomu 19,2% do 18,9%;
- ✓ spadek odsetka osób w wieku produkcyjnym (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) – z 59,0% do 58,3%;
- ✓ wzrost odsetka osób w poprodukcyjnym okresie życia (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety od 60 lat wzwyż) – z 21,8% do 22,9%.

Porównanie odsetka seniorów w ogólnej liczbie mieszkańców w roku 2022 i 2024 obrazuje zmiany, które nastąpiły w ciągu trzech lat. W skali powiatu odsetek ten wykazuje tendencję rosnącą i już aktualnie wskazuje na to, że ponad jedna piąta mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym, a prawie jedna piąta w wieku od 65 lat wzwyż.

Wykres 1. Struktura ludności powiatu mławskiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2022-2024 (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na sytuację społeczno-ekonomiczną powiatu istotny wpływ wywiera kondycja lokalnego rynku. Wyraża się ona m.in. w potencjale zatrudnieniowym dominujących form działalności gospodarczej, strukturze podmiotów gospodarki narodowej, stopie bezrobocia oraz aktywności zawodowej mieszkańców.

Na obszarze powiatu mławskiego w 2024 roku zarejestrowanych było 6 789 podmiotów gospodarki narodowej. W porównaniu do 2022 roku liczba ta wzrosła o 464, czyli o 7,3%. Na każde 10 tysięcy mieszkańców w 2024 roku przypadało tu 990 podmiotów, natomiast w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wskaźnik ten wynosił 99.

Tabela 3. Wybrane dane dotyczące podmiotów gospodarki narodowej w powiecie mławskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	6325	6523	6789
- 0-9 pracowników	6076	6274	6545
- 10-49 pracowników	200	202	197
- 50-249 pracowników	43	42	42
- 250 i więcej pracowników	6	5	5
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tysięcy ludności	910	944	990
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności	91	94	99

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

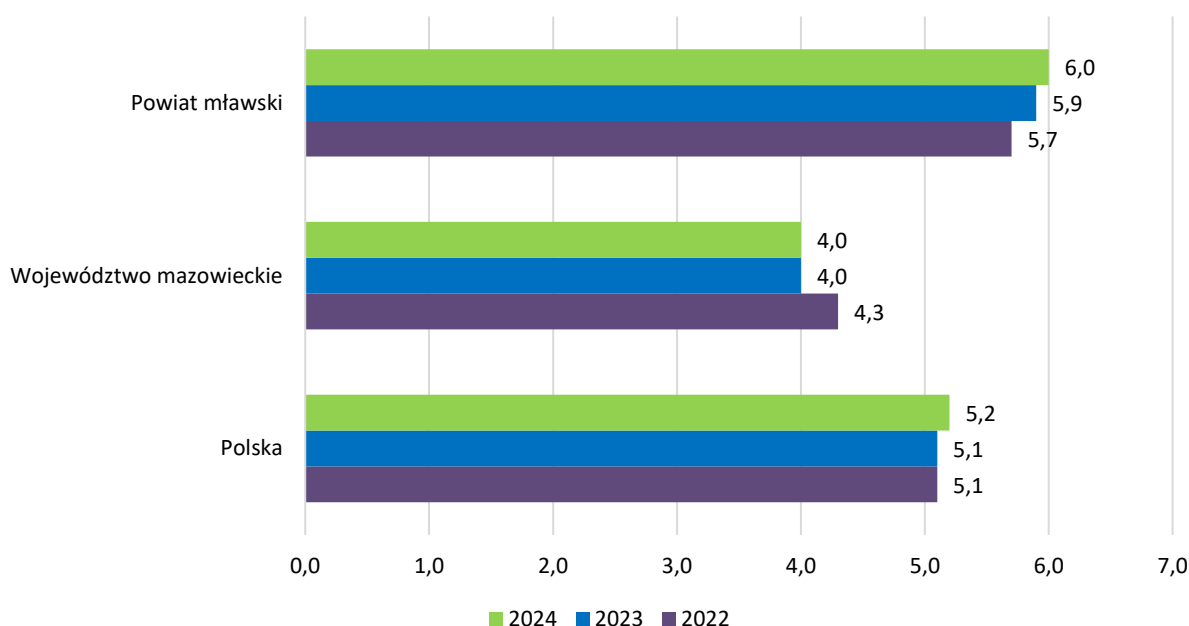
Największa liczba podmiotów gospodarki narodowej przypadających na 1000 mieszkańców jest w gminie miejskiej Mława – w 2024 roku było to 1 241 podmiotów. W następnej kolejności była gmina Wiśniewo (871 podmiotów), gmina Radzanów (853 podmioty) oraz gmina Szydłowo (842 podmioty).

Warto zauważyć, że aż 96,4% podmiotów zarejestrowanych w powiecie stanowią podmioty zatrudniające do 9 osób, w tym osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą. W świetle danych GUS, w 2024 roku w powiecie funkcjonowało ponadto 197 podmiotów o liczbie pracowników w przedziale 10-49 (2,9% ogółu), 42 podmioty zatrudniające od 50 do 249 osób (0,6%) oraz 5 podmiotów mających od 250 pracowników wzwyż (0,1%).

O sytuacji społeczno-ekonomicznej danego obszaru może świadczyć wysokość stopy bezrobocia oraz jej relacja w stosunku do wartości krajowych i wojewódzkich. Obrazuje ona procentowy stosunek liczby ludności bezrobotnej do liczby ludności aktywnej zawodowo.

Na koniec grudnia 2024 roku w powiecie mławskim stopa bezrobocia wyniosła 6,0%, co oznacza, że była wyższa od jej wartości w województwie (o 2 punkty) i w Polsce (o 0,8 punktu). Od 2022 roku w kraju odnotowywany był jej nieznaczny spadek (o 0,1 punktu), podobnie jak w województwie (o 0,3 punktu). W latach 2022-2024 stopa bezrobocia w powiecie wykazywała niezmiennie tendencję rosnącą i w 2024 roku była o 0,3 punktu wyższa niż w 2022 roku.

Wykres 2. Stopa bezrobocia w powiecie mławskim na tle Polski i województwa mazowieckiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Pomoc społeczną mieszkańcom powiatu udzielają gminne jednostki organizacyjne pomocy społecznej. Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, pomoc ta udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z następujących powodów: ubóstwo; sieroctwo; bezdomność; potrzeba ochrony macierzyństwa; bezrobocie; niepełnosprawność; długotrwała lub ciężka choroba; bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa

domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; przemoc domowa; potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi; alkoholizm, narkomania, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; trudności w integracji osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy; zdarzenie losowe, sytuacja kryzysowa oraz klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Analiza danych dotyczących liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej pozwala stwierdzić, że do głównych powodów udzielania świadczeń mieszkańcom gmin powiatu mławskiego należy zaliczyć ubóstwo (423 rodziny), długotrwałą lub ciężką chorobę (422 rodziny), niepełnosprawność (378 rodzin), bezrobocie (344 rodziny), potrzeba ochrony macierzyństwa (203 rodziny) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (170 rodzin).

Tabela 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w powiecie mławskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Ubóstwo	509	468	423
Sieroctwo	0	0	0
Bezdomność	43	48	52
Potrzeba ochrony macierzyństwa	234	217	203
Bezrobocie	403	396	344
Niepełnosprawność	399	392	378
Długotrwała lub ciężka choroba	459	453	422
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	223	208	170
Przemoc w rodzinie / przemoc domowa	139	113	121
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
Alkoholizm	101	112	101
Narkomania	3	6	5
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	17	23	21
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub pozwolenie na pobyt czasowy	0	0	0
Zdarzenie losowe	26	9	8
Sytuacja kryzysowa	70	73	22
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	5	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Pozostałe powody korzystania ze wsparcia przez mieszkańców powiatu występują rzadziej lub wcale. W 2024 roku 121 rodzin korzystało z pomocy społecznej z powodu przemocy domowej, 101 rodzin z powodu alkoholizmu, 52 rodziny z powodu bezdomności, 22 rodziny z powodu sytuacji kryzysowej, 21 rodzin z powodu trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, 8 rodzin z powodu zdarzenia losowego oraz 5 rodzin z powodu narkomanii.

3. Instytucjonalny system wsparcia

Instytucjonalny system wsparcia organizowany jest na rzecz osób i rodzin, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Tworzą go więc przede wszystkim podmioty działające w sferze pomocy i integracji społecznej. Podstawową jednostką organizacyjną na szczeblu powiatu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mławie. Zostało powołane Uchwałą Nr III/9/98 Rady Powiatu Mławskiego z dnia 16 grudnia 1998 r. i rozpoczęło swoją działalność z dniem 01.01.1999 r. w celu wykonywania zadań w zakresie pomocy społecznej i polityki prorodzinnej. Centrum jest samodzielną jednostką organizacyjną Powiatu Mławskiego, bezpośrednio podporządkowaną Zarządowi Powiatu. Swoim działaniem obejmuje mieszkańców z terenu powiatu mławskiego.

Na podstawie art. 241 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, 28 września 2011 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Mławie zostało wyznaczone na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Do zadań PCPR jako organizatora pieczy zastępczej należy m.in. prowadzenia naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, organizowanie szkoleń, kwalifikowanie osób kandydujących oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zatwierdzających potwierdzenie ukończenie szkolenia, opinie o spełnianiu warunków oraz ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej, szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, organizowanie pomocy wolontariuszy dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka, prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, zapewnienie pomocy prawnej osobom sprawującym funkcję rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego.

W końcu 2024 roku w powiecie funkcjonowało 67 rodzin zastępczych, w tym 47 rodzin zastępczych spokrewnionych, 16 rodzin zastępczych niezawodowych, 15 rodzin zastępczych zawodowych, a także jeden rodzinny dom dziecka. Największą grupę rodzin zastępczych, jak wynika z powyższych liczb, stanowią rodziny spokrewnione tj. dziadkowie oraz dorosłe rodzeństwo dziecka, a w drugiej kolejności rodziny niezawodowe, czyli dalsi krewni.

Na terenie powiatu mławskiego instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie 4 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Są to:

- Dom Dziecka Nr 1 w Kowalewie dla 14 wychowanków,
- Dom Dziecka Nr 2 w Kowalewie dla 14 wychowanków,
- Dom Dziecka Nr 3 w Kowalewie dla 14 wychowanków,
- Dom Dziecka Nr 4 w Kowalewie dla 10 wychowanków

Domy Dziecka w Kowalewie są placówkami typu socjalizacyjnego. W końcu 2024 roku przebywało w nich łącznie 55 osób. Placówki zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają ich niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewniają korzystanie z przysługujących na podstawie odrębnych przepisów świadczeń zdrowotnych i kształcenia. Obsługę administracyjną placówek zapewnia Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych.

W Mławie funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, który do końca 2019 roku znajdował się w strukturze PCPR-u, a od 1 stycznia 2020 roku jest już odrębną jednostką. ŚDS stanowi koedukacyjną placówkę pobytu dziennego, przeznaczoną dla 41 osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym, umiarkowanym i lekkim. W 2024 roku SDS obejmował opieką terapeutyczno-medyczno-rehabilitacyjną 46 osób z upośledzeniem umysłowym, w różnym wieku, w tym 19 kobiet i 27 mężczyzn.

Od 2022 roku w Mławie funkcjonuje Powiatowe Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne. Jest to jednostka organizacyjna pomocy społecznej Powiatu Mławskiego. Zadanie Centrum stanowi świadczenie usług osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych poprzez wsparcie w zakresie zaspokajania potrzeb zdrowotnych i pielęgnacyjnych, a także zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych. W 2024 roku z usług Centrum skorzystało łącznie 46 osób w tym 37 osób na pobyt dzienny i 12 osób na pobyt całodobowy. Z usług Centrum do końca grudnia 2024 roku korzystały 33 osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności oraz 16 osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.

PCPR w Mławie sprawuje nadzór nad działalnością Domu Pomocy Społecznej „Zdrowa Jesień” w Bogurzynie. W końcu grudnia 2024 roku zamieszkiwało w nim 49 osób. Wśród głównych przyczyn umieszczania osób w DPS należy wskazać schizofrenię (paranoidalną, rezydualną, katatoniczną), zespoły (psychoorganiczne, zależności alkoholowej), zaburzenia osobowości alkoholowe, urojeniowe, organiczne, depresyjne itp.

W Mławie funkcjonuje również Zespół Ośrodków Wsparcia, będący również jednostką nadzorowaną przez PCPR. Jest to stacjonarna placówka pomocowa, świadcząca specjalistyczne poradnictwo dla osób doznających różnego rodzaju kryzysu, w tym przemocy domowej. Zespół Ośrodków Wsparcia powstał w 2006 roku. W jego skład wchodzi Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej. ZOW w Mławie zatrudnia m.in. takich specjalistów jak: pedagog, psycholog, terapeuta, psychoterapeuta, pracownik socjalny, konsultant prawny, opiekun, psychiatrę. Zgodnie z uregulowaniami prawnymi placówka w zakresie interwencyjnym zapewnia ochronę osobom doświadczającym przemocy domowej oraz dzieciom pozostającym pod ich opieką, a także ochronę osób doświadczających przemocy przed osobą stosującą przemoc. Ponadto udziela natychmiastowej pomocy specjalistycznej tj. psychologicznej, wsparcia emocjonalnego, socjalnej, prawnej, organizuje niezwłocznie dostęp do pomocy medycznej, gdy wymaga tego stan zdrowia osoby doświadczającej przemocy domowej.

Na poziomie gmin podstawowe zadania z zakresu pomocy i wsparcia na rzecz mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym wykonuje 10 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej:

- ✓ Centrum Usług Społecznych w Mławie,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wieczfnie Kościelnej,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dzierzgowie,

- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Lipowcu Kościelnym,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzanowie,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Strzegowie,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Stupsku,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szreńsku,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiśniewie,
- ✓ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowie.

Zadania OPSów, w świetle art. 15 ustawy o pomocy społecznej, polegają na przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju odpowiedniej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych, rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. CUS natomiast tworzony jest w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie określonych usług społecznych oraz koordynacji tych usług poprzez przekształcenie OPS jako aktualnie zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym.

W zakresie profilaktyki problemu uzależnień na terenie każdej gminy działania prowadzą komisje rozwiązywania problemów alkoholowych, natomiast w zakresie przemocy domowej – gminne zespoły interdyscyplinarne.

Istotne znaczenie w lokalnym systemie pomocy i wsparcia mają działania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Mławie. Do zadań PUP należy w szczególności udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu zatrudnienia, organizowanie i finansowanie form pomocy, przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia, a także opracowywanie analiz i sprawozdań dotyczących rynku pracy.

Powyższa lista nie wyczerpuje katalogu instytucji oferujących pomoc i wsparcie, bowiem w szerokim ujęciu system obejmuje również pozostałe instytucje rynku pracy, a także jednostki oświatowe i inne, które na co dzień współpracują ze sobą, ze względu na zbieżne cele oraz obsługę tych samych klientów. Poza tym w niniejszym rozdziale wskazano głównie instytucje funkcjonujące na szczeblu powiatowym, natomiast istotne zasoby mają swoje umiejscowienie również w poszczególnych gminach wchodzących w skład powiatu. Są to m.in. dzienne domy pobytu, kluby seniora, placówki wsparcia dziennego i inne, tworzone i prowadzone przez gminy.

4. Zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych

Zgodnie z aktualnymi wymogami ustawowymi diagnoza sytuacji społecznej, będąca elementem strategii rozwiązywania problemów społecznych na szczeblu powiatu, powinna określać zdolność podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. Są to usługi:

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

W świetle danych Głównego Urzędu Statystycznego w końcu 2024 roku na terenie powiatu mławskiego funkcjonowało 236 stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, 17 fundacji oraz 19 spółdzielni. W porównaniu do 2022 roku liczba fundacji wzrosła o 8, liczba stowarzyszeń i innych organizacji społecznych zwiększyła się o 18, a liczba spółdzielni pozostała na tym samym poziomie.

Dane Krajowego Rejestru Sądowego w grudniu 2025 roku obejmują 167 stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz zakładów opieki zdrowotnej. W liczbie tej są jednak również podmioty w stanie likwidacji. W rejestrze przedsiębiorców KRS jest ponadto 7 spółdzielni socjalnych, tj. „Inkluzywna” Spółdzielnia Socjalna, „Perfect-Socjal” Spółdzielnia Socjalna, „Razem” Spółdzielnia Socjalna, Spółdzielnia Socjalna „Pomocna Dłoń”, Spółdzielnia Socjalna „Route69”, Spółdzielnia Socjalna Clean-Bud”, Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „Bus-Kom” z siedzibą w Mławie.

Warto też wskazać, że na terenie powiatu funkcjonują również organizacje, które figurują w rejestrach starosty, tj. kluby sportowe, uczniowskie kluby sportowe oraz stowarzyszenia zwykłe, a także koła gospodyń wiejskich, które co do zasady zarejestrowane są w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – w świetle aktualnego rejestru w powiecie funkcjonuje 10 KGW.

Główne cele i zasady współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi określa program współpracy. W 2025 roku obowiązywał „Roczny program współpracy Powiatu Mławskiego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2025”. Współpraca z organizacjami pozarządowymi miała charakter zarówno finansowy, jak i pozafinansowy. Celem głównym rocznego programu współpracy jest budowanie partnerstwa pomiędzy administracją publiczną, a organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz mieszkańców Powiatu Mławskiego.

Zadania priorytetowe są następujące:

- 1) Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu:
 - a) szkolenie sportowe dzieci i młodzieży w sportach indywidualnych i zespołowych;
 - b) organizację imprez i zawodów sportowych o zasięgu lokalnym, regionalnym, służącym promocji powiatu mławskiego;
 - c) upowszechnianie różnorodnych form aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych i seniorów;
 - d) organizacja obozów sportowych dla dzieci i młodzieży.
- 2) Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego:
 - a) organizowanie lub udział w przedsięwzięciach podtrzymujących tradycję narodową, pielęgnowanie polskości, rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturalnej;
 - b) wspieranie przedsięwzięć jubileuszowych organizacji, w tym promocja działalności kół gospodyń wiejskich;
 - c) organizowanie na terenie powiatu obchodów rocznic w celu upamiętnienia walki o niepodległość kraju oraz obchodów rocznic i świąt państwowych związanych z historią kraju i historią powiatu;
 - d) kultywowanie tradycji i wspieranie rozwoju kultury regionalnej, podtrzymywanie tradycji regionalnych, kultury ludowej, w tym promocja kuchni tradycyjnej oraz wyrobów lokalnych i tradycyjnych poprzez organizację warsztatów, konkursów;
 - e) druk niskonakładowy poświęconych tradycji, kulturze historii ziemi mławskiej i jej mieszkańców służących edukacji publicznej (lub działalność edytorska i wydawnicza popularyzująca wiedzę o dziejach i losach powiatu mławskiego).
- 3) Ochrona i promocja zdrowia:
 - a) prowadzenie działań w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej na terenie Powiatu Mławskiego;
 - b) promowanie idei i wspieranie działań profilaktycznych i programów edukacyjnych, służących poprawie stanu fizycznego i psychicznego mieszkańców;
 - c) propagowanie działań z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej, honorowego krwiodawstwa i zachowań prozdrowotnych;
 - d) wspieranie przedsięwzięć w zakresie promowania zdrowego stylu życia wolnego od alkoholu, narkotyków, nałogów dla mieszkańców Powiatu Mławskiego.

4) Wspieranie działalności na rzecz osób niepełnosprawnych:

- a) wspieranie wypoczynku osób niepełnosprawnych;
- b) organizowanie imprez i spotkań o charakterze integracyjnym i rekreacyjnym z udziałem osób niepełnosprawnych;
- c) prowadzenie warsztatów wsparcia, szkoleń, kursów dla osób niepełnosprawnych;
- d) organizowanie imprez kulturalnych i sportowych z udziałem osób niepełnosprawnych.

Na realizację Programu w 2025 roku przeznaczono środki finansowe w wysokości 210 000,00 zł. W 2024 roku było to 200 000,00 zł, z których wykorzystano łącznie 195 768,96 zł. W ramach czterech konkursów ofert wpłynęły 74 oferty oraz zawarto 72 umowy na realizację zadań publicznych. Dotacje otrzymały 44 organizacje.

Działalność organizacji pozarządowych zwiększa dostępność mieszkańców powiatu do usług społecznych, przy czym należy mieć na uwadze, że mogą to być organizacje zarówno mające siedzibę na terenie powiatu, jak i pochodzące z innych powiatów. Wiele jest wśród nich organizacji, które realizują usługi dla wybranej grupy osób bądź na niewielką skalę w swojej społeczności. Należy je również mieć na uwadze jako podmioty, które mogą stać się partnerami w realizacji usług społecznych.

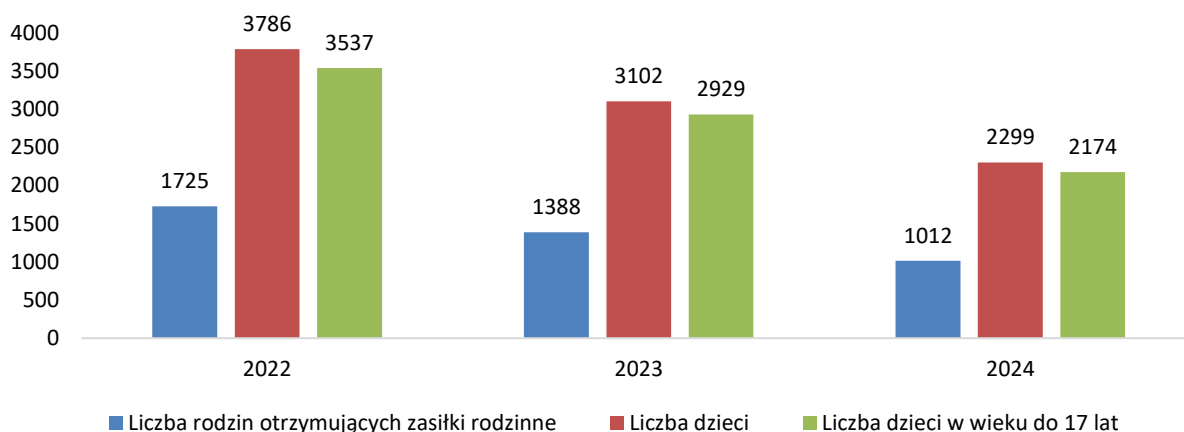
5. Wyzwania lokalnej polityki społecznej

5.1. Rodzina i dziecko

Rodzina jest podstawową i naturalną grupą społeczną, na której opiera się funkcjonowanie całego społeczeństwa. To w niej rodzą się i wychowują dzieci, a także są zaspokajane różnorodne potrzeby jej członków, zarówno te podstawowe (np. wyżywienie, ubranie, schronienie), jak i wyższego rzędu (akceptacja, miłość, szacunek, rozwój zainteresowań i zdolności). Rodzina wypełnia ważne funkcje, m.in.: opiekuńczą, wychowawczą, emocjonalno-ekspresyjną oraz materialno-ekonomiczną. Co istotne, rodzina nie jest tworem odizolowanym od świata, lecz działającym w określonym otoczeniu (prawnym, instytucjonalnym, ekonomicznym, społeczno-kulturowym), które narzuca propagowane style życia, określa oczekiwania wobec osób, a także determinuje możliwości egzystencjalne. To właśnie ze środowiska, w którym funkcjonuje rodzina, pochodzi wiele zasobów oraz możliwości, z których korzystają jej członkowie, ale również płynie szereg zagrożeń oraz czynników utrudniających prawidłowe wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Dysfunkcjonalność rodzin, która oznacza ich nieprzystosowanie do pełnienia przypisanych funkcji, stanowi poważne wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej. Przenosi bowiem na państwo oraz na społeczeństwo potrzebę (konieczność) zapewnienia odpowiedniej ochrony i pomocy zwłaszcza dzieciom wychowującym się w niewydolnych rodzinach biologicznych albo pozbawionym opieki rodziców.

W 2024 roku w powiecie mławskim zasiłki rodzinne na dzieci otrzymywało 1 012 rodzin, co oznacza spadek w porównaniu do 2022 roku o 713, tj. o 41,3%. Liczba dzieci, na które w 2024 roku rodzice otrzymywali zasiłki to 2 299, czyli o 1 487 (o 39,3%) mniej niż w 2022 roku. Większość tych dzieci to dzieci do 17 roku życia – w 2024 roku stanowiły one 94,6% ogółu.

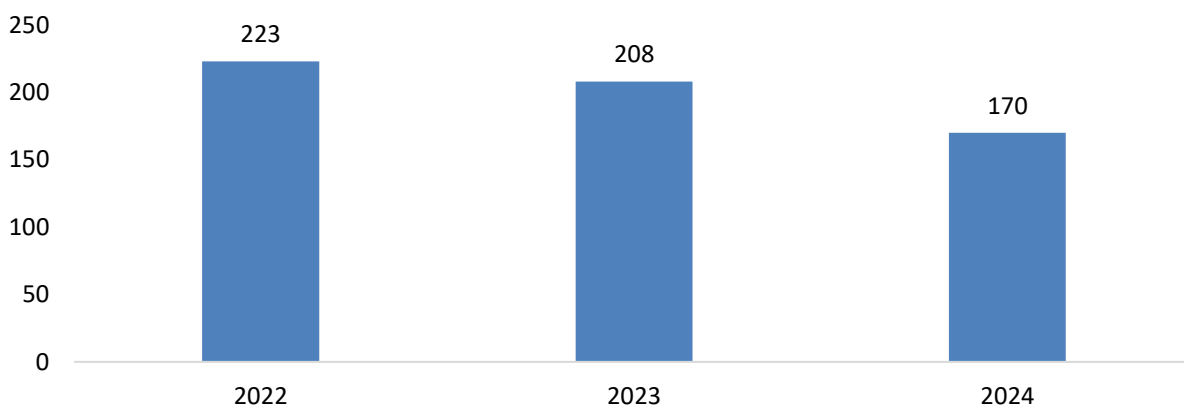
Wykres 3. Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne w powiecie mławskim w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Jednym z powodów udzielania pomocy społeczność rodzinom z dziećmi jest bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. W 2024 roku z pomocy społecznej z tego tytułu korzystało 170 rodzin, co oznacza spadek liczby tych rodzin o 53, tj. o 23,8%.

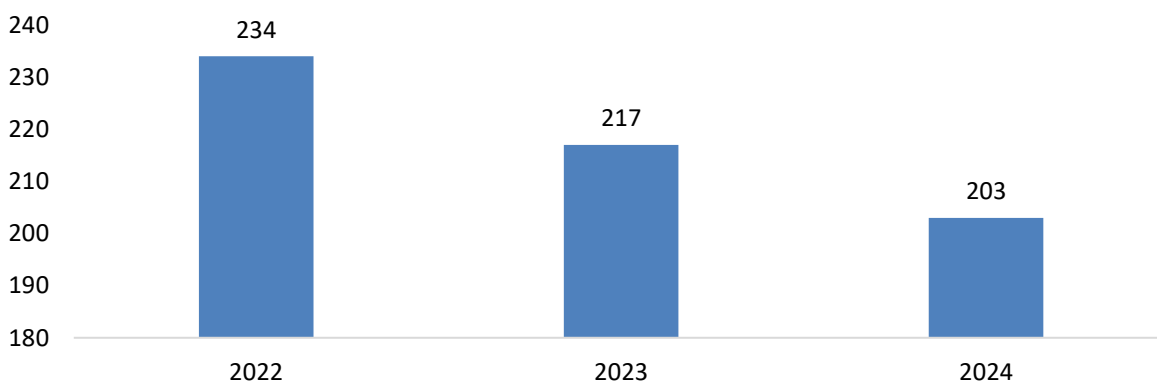
Wykres 4. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Drugim powodem udzielania pomocy społecznej rodzinom jest potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności. Wsparciem ośrodków pomocy społecznej z tego tytułu w 2024 roku objęte były 203 rodziny, czyli o 31 rodzin, tj. o 13,2% mniej niż w 2022 roku.

Wykres 5. Potrzeba ochrony macierzyństwa jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Istotną rolę w zakresie wsparcia rodzin odgrywa asystent rodziny, który realizując swoje zadania odpowiedzialny jest m.in. za bezpośrednią pracę z rodzicami oraz dziećmi, a także działania realizowane na rzecz dziecka i rodziny. Do jego głównych zadań należy wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, polegające w szczególności na analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnieniu funkcji rodziny, rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny, pomocy w integracji rodziny, przeciwdziałaniu jej marginalizacji i degradacji społecznej, dążeniu do reintegracji oraz poprawy relacji z dalszą rodziną, środowiskiem sąsiedzkim oraz instytucjami. W 2024 roku w dziewięciu gminach powiatu mławskiego¹ zatrudnionych było 10 asystentów rodziny, którzy obejmowali wsparciem 70 rodzin, w których było 206 osób. W porównaniu do

¹ Brak danych z jednej z gmin.

2022 roku liczba asystentów wzrosła o 1, liczba rodzin objętych asystenturą zwiększyła się o 12, a liczba osób w tych rodzinach – o 35.

W sytuacji gdy pomimo otrzymanego wsparcia rodziny nie są w stanie realizować funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dzieci mogą zostać umieszczone w pieczy zastępczej, sprawowanej w formie rodzinnej lub instytucjonalnej². Jak wynika ze sprawozdań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Mławie, większość rodzin zastępczych w powiecie stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, tj. rodziny, w których opiekunami dzieci są dziadkowie bądź rodzeństwo.

W 2024 roku w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu mławskiego przebywało 113 dzieci, czyli o 6 dzieci więcej niż w 2022 roku. Najwięcej dzieci – 73, przebywało w rodzinach zastępczych spokrewnionych, 21 dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych, a 19 w rodzinach zastępczych zawodowych oraz rodzinnym domu dziecka. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych w końcu 2024 roku przebywało łącznie 55 dzieci. Ponadto 2 dzieci umieszczonych było w placówkach poza powiatem mławskim w ramach zawartych porozumień i również 2 dzieci przebywało w Zakładzie Opiekuńczo-Lecznym dla Dzieci i Młodzieży.

Tabela 5. Dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie mławskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Rodziny zastępcze spokrewnione	77	69	73
Rodziny zastępcze niezawodowe	11	14	21
Rodziny zastępcze zawodowe oraz rodzinne domy dziecka	19	21	19
Ogółem	107	104	113

Źródło: dane PCPR w Mławie.

Największa liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej to dzieci w wieku od 7-13 lat, których w końcu 2024 roku było 41. Następnie jest młodzież od 18 do 24 lat (29) oraz dzieci w przedziałach wiekowych 4-6 lat i 14-17 lat (po 19). W rodzinnej pieczy zastępczej przebywało w tym czasie 7 dzieci w wieku do 3 lat.

Do rodzinnej pieczy zastępczej trafiło w 2024 roku 32 dzieci, a w 2023 i 2022 roku – po 19 dzieci. Znalazły się tu głównie z powodu bezradności ich rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, nieprawidłowości w wypełnianiu obowiązków wychowawczych, a także uzależnień i tu należy wskazać głównie na alkoholizm. Dzieci te często prezentują znacząco zaburzone więzi, zakłócone funkcjonalnie społeczne, brak im autorytetów moralnych, często doświadczyły nadużycia emocjonalnego. Coraz więcej dzieci posiada orzeczenia o niepełnosprawności. Dzieci w młodszy wieku trafiające do rodzinnych środowisk zastępczych często mają deficyty wynikające z FAS, czyli uszkodzenia układu nerwowego w wyniku prenatalnego narażenia na alkohol. U starszych dzieci dominują natomiast zaburzenia

² Należy jednak podkreślić, iż potrzeba sprawowania pieczy zastępczej nie zawsze powstaje wtedy, gdy rodzice dzieci nie chcą lub nie potrafią wypełniać swoich obowiązków rodzicielskich. Może bowiem wynikać również z różnych sytuacji życiowych oraz zdarzeń losowych, takich jak śmierć lub ciężka choroba rodzica/ów.

potraumatyczne, takie jak lęk, nadpobudliwość z deficytem uwagi, a także depresje, demoralizacja, ryzykowne zachowania, trudności w nauce czy autoagresja. Ponadto, wiele dzieci zmaga się z deficytami zdrowotnymi, zarówno wynikającymi z zaniedbań opiekuńczych w okresie wczesnego dzieciństwa, jak i z powodu przemocy, której doświadczyły w środowisku rodzinnym. Czynniki te powodują, że piecza zastępcza nie polega już tylko na zabezpieczaniu podstawowych potrzeb dziecka, ale na całościowej i wielospecjalistycznej opiece nad nim. W porównaniu do 2022 roku liczba umieszczeń dzieci w rodzinnej pieczy wzrosła o 13.

Istotnym problemem pieczy zastępczej w powiecie mławskim jest ciągły niedostatek rodzin zastępczych, przy czym trudności sprawia głównie pozyskanie kandydatów, którzy chcieliby podjąć opiekę nad starszymi dziećmi oraz licznymi rodzeństwami. Znaczenie ma również wiek opiekunów zastępczych, który w wielu przypadkach wynosi 60+, a nawet 70+. Rodziny te nierzadko potrzebują większego wsparcia, a także będą wygaszane w sytuacji usamodzielnienia się najmłodszego wychowanka. Zauważalny jest niedobór rodzin zawodowych, które pełniłyby funkcje pogotowia rodzinnego, a także rodzin specjalistycznych. W placówkach o zredukowanej liczbie miejsc kluczowe staje się zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych, które jak najbardziej odwzorowywałyby rodzinny charakter opieki.

Warto również nadmienić, że piecza zastępcza powinna być rozwiązaniem tymczasowym, a głównym celem specjalistów powinno być dążenie do powrotu dziecka do jego rodziny biologicznej. W latach 2022-2024 z rodzin zastępczych do rodziny naturalnej powróciło łącznie 17 dzieci. W sytuacji, gdy powrót do rodziny biologicznej nie jest możliwy, należy dążyć do uregulowania sytuacji prawnej dziecka, aby możliwe było rozpoczęcie procedury adopcyjnej.

Warto również wskazać, że w grudniu 2024 roku w 13 rodzinach zastępczych przebywało 17 dzieci spoza powiatu. Jednocześnie w 16 rodzinach zastępczych poza powiatem przebywało 23 dzieci z powiatu mławskiego.

Ważnym aspektem jest również usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej. Im dłuższy pobyt w pieczy tym jest większa potrzeba zintensyfikowanych działań przygotowujących do opuszczenia systemu i samodzielnej egzystencji. Istotnym tematem jest powrót wychowanków do ich rodzin biologicznych, co następuje nierzadko w sytuacjach, gdy nie widzą oni dla siebie innych możliwości. Jest to szczególnie problematyczne, gdy środowisko rodzinne jest dotknięte nadal problemami takimi jak uzależnienia czy przemoc, przez co szanse na samodzielność, zaradność i aktywność wychowanka maleją.

Usamodzielniani wychowankowie mogą otrzymać z PCPR pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie oraz zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia, a także pomoc psychologiczną i prawną. W 2024 roku pomoc na kontynuowanie nauki otrzymało 12 wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, pomoc na usamodzielnienie 4 osoby, natomiast 4 pełnoletnich wychowanków z rodzin zastępczych złożyło wnioski o przyznanie pomocy na zagospodarowanie. Ponadto w 2024 roku PCPR w Mławie obejmował pomocą 9 wychowanków (4 mężczyzn i 5 kobiet), w tym 6 pełnoletnich wychowanków placówki opiekuńczo-wychowawczej oraz 3 wychowanków młodzieżowego ośrodka wychowawczego, którzy realizowali indywidualne programy usamodzielnienia. Pomoc

na kontynuowanie nauki otrzymywało 8 osób, pomoc na usamodzielnienie – 2 osoby, a pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej 1 osoba.

5.2. Niepełnosprawność i zdrowie psychiczne

W świetle art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w sensie prawnym terminem niepełnosprawność określa się „trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy”. We współczesnej literaturze przedmiotu pojawia się również ujęcie socjopolityczne, które rozróżnia upośledzenie czy uszkodzenie funkcjonowania narządu lub organizmu człowieka od niepełnosprawności rozumianej jako niekorzyści lub ograniczenia aktywności będące wynikiem takiej organizacji społeczeństwa, która nie bierze pod uwagę potrzeb, oczekiwań i możliwości ludzi niepełnosprawnych. Innymi słowy, w tym ujęciu niepełnosprawność jest bardziej rezultatem istnienia różnych barier oraz niedostosowania stosunków władzy i społeczeństwa niż zdeterminowana biologicznie³. Niepełnosprawność miewa różnorodne przejawy, wiąże się bowiem z obniżoną sprawnością ruchową, sensoryczną (zmysłową), intelektualną lub psychofizyczną, jak również z trudnościami w komunikowaniu się oraz w funkcjonowaniu w społeczeństwie. Wśród głównych jej przyczyn można wskazać wady wrodzone, przewlekłe choroby, przebyte urazy i wypadki, a także obniżanie się sprawności fizycznej i umysłowej w przebiegu procesu starzenia się organizmu. Niepełnosprawność może wystąpić w różnym okresie życia oraz mieć różny stopień.

Z uwagi na wysoką skalę występowania problemu w populacji, niepełnosprawność stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla polityki społecznej państwa i samorządów lokalnych. W świetle Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku w powiecie mławskim zamieszkiwało 10 612 osób niepełnosprawnych, w tym 5 843 osoby niepełnosprawne prawnie oraz 4 769 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Spośród nich 5 906 osób było w wieku poprodukcyjnym, 4 161 osób w wieku produkcyjnym oraz 545 osób w wieku przedprodukcyjnym.

W 2024 roku Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Mławie wydał 225 orzeczeń osobom zaliczonym do niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu, tj. osobom do 16 roku życia. Najwięcej orzeczeń wydano osobom w wieku od 8 do 16 lat – w 2024 roku było ich 119, co stanowiło 52,9% ogółu. Byli to głównie chłopcy, którzy w liczbie 141 stanowili 62,7% ogółu. Spośród orzeczeń wydawanych osobom poniżej 16 roku życia dominują orzeczenia dotyczące całościowych zaburzeń rozwojowych, których w 2024 roku wydano 91. W dalszej kolejności wydano 23 orzeczenia dotyczące chorób neurologicznych, 22 orzeczenia dotyczące upośledzeń narządu ruchu oraz 15 orzeczeń w zakresie chorób układu oddechowego i krążenia. W porównaniu do 2022 roku liczba orzeczeń wydawanych osobom do 16 roku życia wzrosła o 11.

³ Por. C. Barnes, G. Mercer, *Niepełnosprawność*, tłum. P. Morawski, Warszawa 2008, s. 18-20.

Tabela 6. Wybrane dane dotyczące orzeczeń wydawanych mieszkańcom powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Do 16 roku życia			
0-3 lata	43	32	46
4-7 lat	56	56	60
8-16 lat	115	87	119
RAZEM	214	175	225
Pow. 16 roku życia			
Stopień znaczny	327	313	406
Stopień umiarkowany	415	425	493
Stopień lekki	230	170	192
16-25 lat	65	70	92
26-40 lat	73	58	63
41-60 lat	254	198	254
Pow. 60 lat	580	582	682
RAZEM	972	908	1091

Źródło: dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Mławie.

W 2024 roku orzeczenia wydano 1 091 osobom zaliczonym do stopnia niepełnosprawności prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu, tj. osobom po 16 roku życia. Były to przede wszystkim orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym (493) i znacznym (406). Dotyczyły w dużej mierze osób w wieku od 60 lat wzwyż (682), a w drugiej kolejności osób od 41 do 60 lat. Spośród wszystkich osób, które w tym czasie otrzymały orzeczenie 942 to osoby niepracujące. Najwięcej orzeczeń dotyczyło chorób neurologicznych (108), a następnie chorób psychicznych (89), chorób układu oddechowego i krążenia (73) oraz upośledzeń narządu ruchu (59). W porównaniu do 2022 roku liczba orzeczeń wydawanym osobom od 16 lat wzwyż wzrosła o 119.

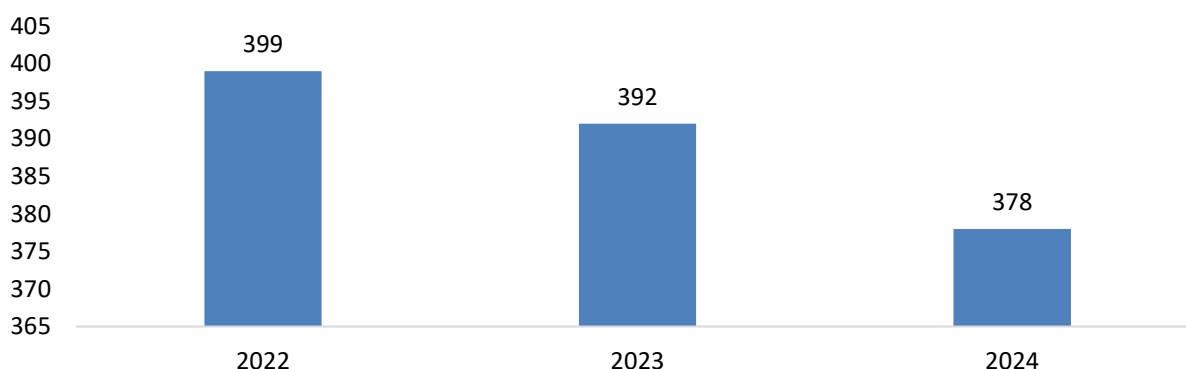
W zakresie rehabilitacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych PCPR udziela wsparcia ze środków PFRON w postaci dofinansowania uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, a także dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.

W 2024 roku 104 osoby (55 dorosłych i 13 opiekunów oraz 19 dzieci i 17 opiekunów) otrzymały dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, 135 osób – dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, a 448 osób – dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Ponadto realizowano program „Aktywny Samorząd”, w ramach którego mieszkańcy powiatu otrzymywali dofinansowania między innymi w następujących zakresach: pomoc w uzyskaniu prawa jazdy (1 osoba), pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu (1 osoba), pomoc w zakupie

sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania (25 osób), pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym (12 osób) oraz pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (1 osoba).

Niepełnosprawność stanowi jeden z dominujących powodów udzielania pomocy społecznej mieszkańcom powiatu. W 2024 roku z pomocy z tego tytułu skorzystało 378 rodzin. W porównaniu do 2022 roku liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z tego tytułu zmniejszyła się o 21, tj. o 5,3%.

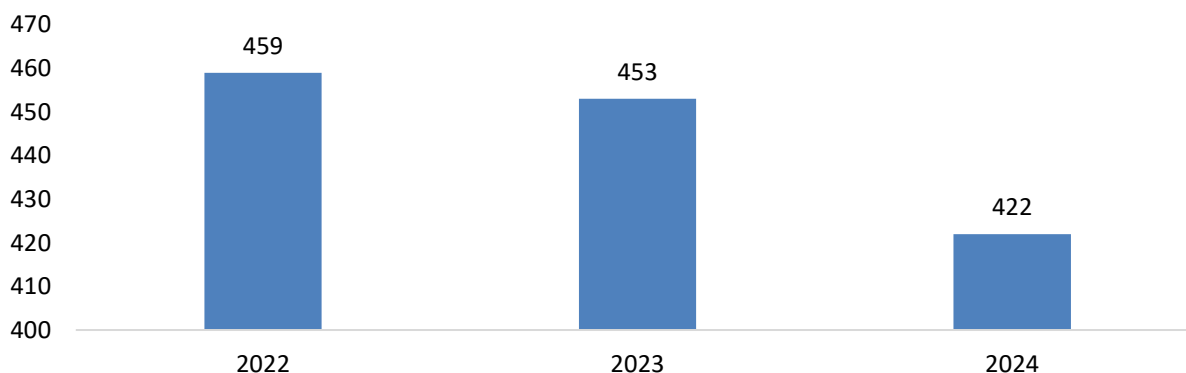
Wykres 6. Niepełnosprawność jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Mieszkańcy powiatu korzystają z pomocy społecznej również z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W 2024 roku wsparcie z tego tytułu otrzymywały 422 rodziny, co oznacza spadek ich liczby w odniesieniu do pierwszego roku analizy o 37 osób, tj. o 8,1%.

Wykres 7. Długotrwała i ciężka choroba jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Warto tu nadmienić, że spadek liczby mieszkańców czy rodzin, którzy korzystają z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności czy długotrwałej choroby nie oznacza, że mieszkańcy powiatu doświadczają mniej tych problemów. One nadal istnieją, w skali większej niż pokazują statystyki pomocy społecznej, ponieważ nie każda osoba, która doświadcza niepełnosprawności bądź choroby chce lub może (np. ze względu na kryterium dochodowe) korzystać ze wsparcia

ośrodka pomocy społecznej. Dlatego te dane należy traktować jako jeden z aspektów pomocy i wsparcia tych osób, natomiast odzwierciedlają one jedynie część skali problemu. Spadek liczby osób korzystających z pomocy z tych dwóch powodów wiąże się natomiast z ogólną tendencją spadku liczby osób korzystających z pomocy społecznej, z powodu np. poprawy sytuacji materialnej, niespełnienia kryterium dochodowego, podjęcia pracy, zgonów lub innych powodów.

Mieszkańcom, którzy doświadczają problemu niepełnosprawności oraz przewlekłej choroby, gminy organizują usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze. Mogą one zostać przyznane osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona. Usługi przyznawane są także osobom pozostającym w rodzinach, gdy rodzina nie jest sama w stanie zaspokoić potrzeb w zakresie opieki. W przypadkach, gdy osoby te nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, przysługuje im prawo do umieszczenia przez gminę w domu pomocy społecznej.

Istotnym zagadnieniem, które należy wyodrębnić, jest kwestia zdrowia psychicznego mieszkańców powiatu. Temat ten został podjęty podczas pierwszego w Polsce badania epidemiologicznego zaburzeń psychicznych pt.: „Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej” (EZOP Polska), przeprowadzonego w 2012 roku. Wyniki wskazywały, że potencjalnymi pacjentami systemu opieki psychiatrycznej w Polsce mogło być łącznie od 6 do 7,5 mln osób. Największą grupę zaburzeń stanowiły zaburzenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych (12,8%), przy czym aż 11,9% to zaburzenia stanowiące następstwa nadużywania alkoholu. Na kolejnych miejscach wskazywane były zaburzenia nerwicowe (ok. 10%), impulsywne zaburzenia zachowania (3,5%) oraz zaburzenia nastroju (3,5%), w tym aż 3% stanowiła depresja⁴.

Powyższe liczby wskazują na skalę potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w tym z zaburzeniami psychicznymi, w obszarze likwidacji barier. Wyzwania, z którymi na co dzień borykają się te osoby, to nie tylko utrudniony dostęp do dóbr i usług publicznych, wynikający z barier urbanistycznych, architektonicznych i komunikacyjnych, ale także izolacja społeczna oraz niski poziom świadomości społecznej na temat potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym panujących stereotypów i uprzedzeń. Istotna jest również kwestia aktywności zawodowej, która pozostaje na dość niskim poziomie z różnych względów, zarówno indywidualnych, takich jak stan zdrowia czy cechy osobowościowe, jak i zewnętrznych związanych z uwarunkowaniami rynku pracy, komunikacyjnymi i dostępnością przestrzeni publicznej dla osób o różnych rodzajach niepełnosprawności.

5.3. Sytuacja osób starszych

Granice starości są bardzo płynne, mają wymiar indywidualny dla każdego człowieka, ponieważ z innym tempem przebiega proces starzenia się (zależy to od czynników genetycznych, stylu życia, wpływów środowiskowych). Można jednak przyjąć, że wiek 60-69 lat to okres początkowej

⁴ https://ezop.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/EZOP-I_Raport_min.pdf

starości. Już wtedy następuje spadek zdolności adaptacyjnych organizmu, większa podatność na choroby i niepełnosprawność, a także ograniczenie samodzielności życiowej.

Indywidualna sytuacja poszczególnych osób starszych jest bardzo zróżnicowana w zależności m.in. od cech osobowościowych, statusu materialnego, miejsca zamieszkania, poziomu sprawności organizmu, wsparcia rodziny. Zasadniczo jednak seniorzy zmagają się z problemami takimi jak przewlekłe i/lub ciężkie choroby, trudny dostęp do lekarzy specjalistów i rehabilitacji, bariery architektoniczne, niskie emerytury i świadczenia socjalne, samotność, stereotypy i dyskryminacja społeczna.

Szczególnie trudna jest sytuacja osób w podeszłym wieku, przewlekłe chorych, które ze względu na długookresowe lub trwałe upośledzenie funkcji organizmu, dla zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych wymagają pomocy innych osób. Pomoc ta jest realizowana zarówno w systemie pomocy społecznej (m.in. w formie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, dziennych usług świadczonych w ośrodkach wsparcia, całodobowych usług świadczonych w domach pomocy społecznej oraz w rodzinnych DPS-ach), jak i systemie ochrony zdrowia (np. w postaci długoterminowej opieki pielęgniarstwa w domu albo opieki stacjonarnej oferowanej przez zakład opiekuńczo-leczniczy lub pielęgnacyjno-opiekuńczy).

Według danych BDL GUS, na koniec 2024 roku w powiecie mławskim mieszkało 8 695 osób w wieku od 70 lat wzwyż oraz 1 497 osób w wieku 85 lat i więcej. W analizowanym roku mieszkańcy w wieku 60-64 lat stanowili 6,7 % ogółu społeczeństwa; mieszkańcy w wieku 65-69 lat 6,7%; mieszkańcy powyżej 70 roku życia 12,7%, a od 85 lat wzwyż 2,2%.

Pomimo iż odsetek osób w wieku powyżej 85 lat wydaje się niewielki, to trzeba pamiętać, że są to osoby o bardzo zróżnicowanym statusie społecznym i sytuacji finansowej, a także o różnym stanie zdrowia oraz kondycji. Na ich funkcjonowanie może również wpływać dostępność usług społecznych, miejsce zamieszkania i inne czynniki, które powodują, że osoby starsze są w mniejszym lub większym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym.

Prognozowane postępowanie zjawiska „starzenia się” społeczeństwa będzie wymagało systematycznego rozwoju środowiskowych form wsparcia m.in. w postaci dziennych domów pobytu, klubów seniora, a także usług opiekuńczych. Wysiłek instytucji publicznych i organizacji obywatelskich powinien zostać połączony również na kreowanie warunków aktywności społecznej, sprzyjających dobrostanowi psychofizycznemu oraz pomyślnemu starzeniu się. Działania te powinny być prowadzone równolegle z rozwojem systemu ochrony zdrowia w powiecie oraz działaniami ukierunkowanymi na zwiększanie świadomości społecznej oraz odpowiedzialności ludności za „zdrowe starzenie się”.

Oprócz wsparcia w codziennym funkcjonowaniu należy również mieć na uwadze potrzebę zmiany postrzegania roli seniorów w społeczeństwie. Osoby w wieku od 60 lat wzwyż to nie tylko osoby wymagające pomocy, ale także osoby, które mogą jeszcze pracować, działać społecznie, pomagać innym, uczyć się i rozwijać. Mają też potencjał zbudowany na latach doświadczeń i pracy, który należy diagnozować i zagospodarowywać dla dobra wspólnego. Z racji tego, że w najbliższych latach osób w starszych grupach wiekowych będzie przybywać, już teraz można mówić nie tylko

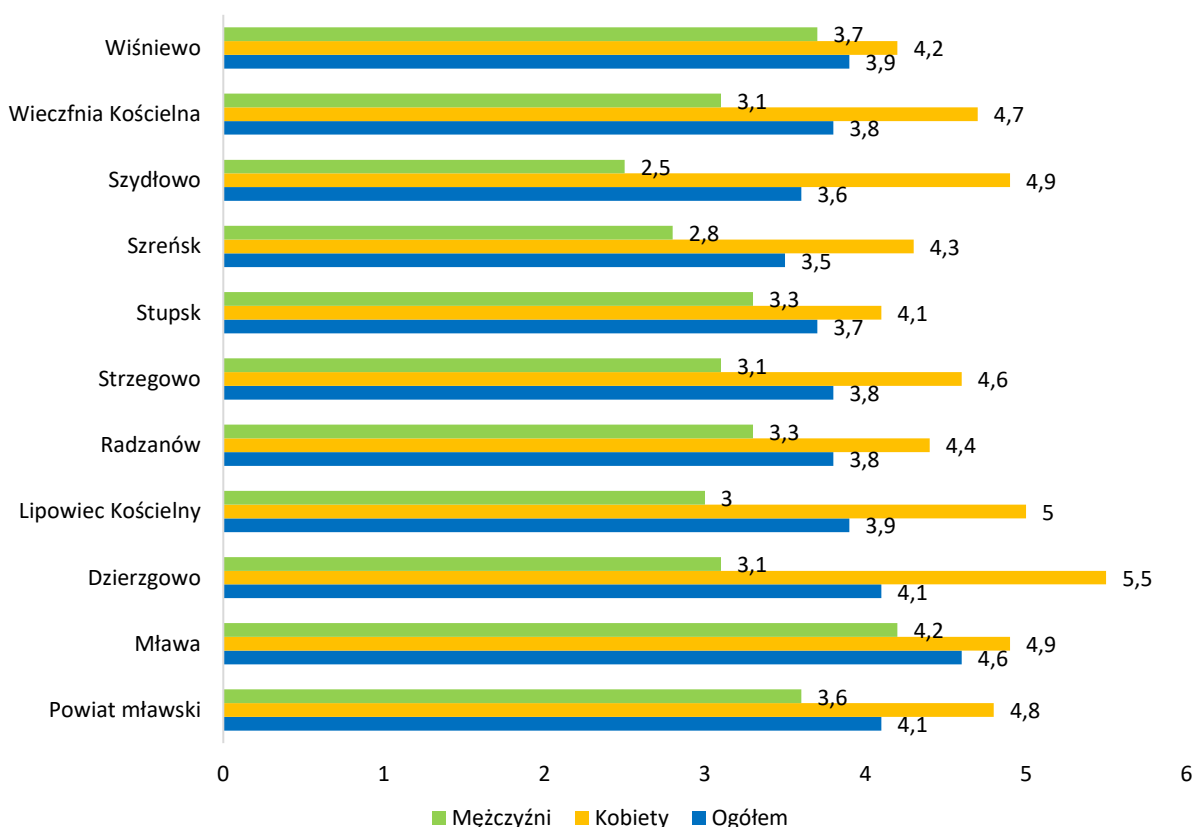
o społeczeństwie starzejącym się, ale o społeczeństwie różnego wieku, czyli takim, w którym każda grupa wiekowa ma zadania do spełnienia.

5.4. Aktywizacja zawodowa

Aktywizacja zawodowa obejmuje szereg działań podejmowanych w celu zapewnienia równowagi na rynku pracy, z jednej strony poprzez oddziaływanie na osoby bezrobotne i bierne zawodowo, a z drugiej poprzez wspieranie pracodawców ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności skierowanych do osób z grup defaworyzowanych.

Liczba bezrobotnych z terenu powiatu mławskiego zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mławie na koniec 2024 roku wynosiła 1 646 osób, w tym 800 z Mławy, 152 osoby z gminy Strzegowo, 118 osób z gminy Wiśniewo i 104 osoby z gminy Lipowiec Kościelny. W pozostałych gminach liczba bezrobotnych zarejestrowanych w PUP nie przekroczyła 100 osób. W porównaniu do 2022 roku liczba bezrobotnych w powiecie wzrosła o 72 osoby, tj. o 4,6%. Informacji o poziomie aktywności zawodowej mieszkańców powiatu oraz poszczególnych gmin dostarcza w szczególności wskaźnik odsetka bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W powiecie mławskim w 2024 roku wynosił on 4,1%, co oznacza wzrost w odniesieniu do 2022 roku o 0,3 punktu.

Wykres 8. Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie mławskim w 2024 roku (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W większości gmin kształtował się on na poziomie niższym niż w powiecie, od wartości 3,5% w gminie Szreńsk do 3,9% w gminie Lipowiec Kościelny. W gminie Dzierzgowo wskaźnik ten

przyjął wartość taką jak w powiecie, natomiast w gminie miejskiej Mława był wyższy i wynosił 4,6%.

W trudniejszym położeniu na lokalnym rynku pracy są kobiety, które w 2024 roku w liczbie 870 stanowiły 52,9% bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie. Ich odsetek w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2024 roku wynosił 4,8%, podczas gdy w przypadku mężczyzn kształtował się na poziomie 3,6%. We wszystkich gminach powiatu wartość tego wskaźnika kształtuje się w podobny sposób, wskazując na mniejszą aktywność zawodową kobiet niż mężczyzn. W gminach Dzierzgowo i Szydłowo, różnica pomiędzy wartością wskaźnika dla kobiet i dla mężczyzn wynosi aż 2,4 punktu, podczas gdy w gminie Wiśniewo jest to 0,5 punktu. W strukturze bezrobocia w powiecie kobiety stanowiły w 2024 roku 52,9%, a ich liczba wzrosła w stosunku do 2022 roku o 22 (o 2,6%).

Analiza cech socjodemograficznych bezrobotnych mieszkańców powiatu wskazuje na dość duży odsetek osób do 30 roku życia, które, w liczbie 432, stanowiły w grudniu 2024 roku 26,2% ogółu bezrobotnych. Jest to grupa należąca do katalogu grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Młodzi bezrobotni nierzadko bowiem charakteryzują się niewielkim doświadczeniem zawodowym bądź wykształceniem nieadekwatnym do potrzeb rynku pracy, a przy tym mogą mieć zbyt wysokie oczekiwania względem wynagrodzenia. W porównaniu do 2022 roku liczba bezrobotnych do 30 roku życia wzrosła o 25 osób (o 6,1%).

Tabela 7. Wybrane kategorie osób bezrobotnych w powiecie mławskim w latach 2022-2024

Wyszczególnienie	2022	2023	2024
Bezrobotni ogółem	1574	1617	1646
Mężczyźni	726	735	776
Kobiety	848	882	870
Do 25 roku życia	227	243	232
Do 30 roku życia	407	453	432
Powyżej 50 roku życia	431	403	453
Długotrwale bezrobotni	745	746	777

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

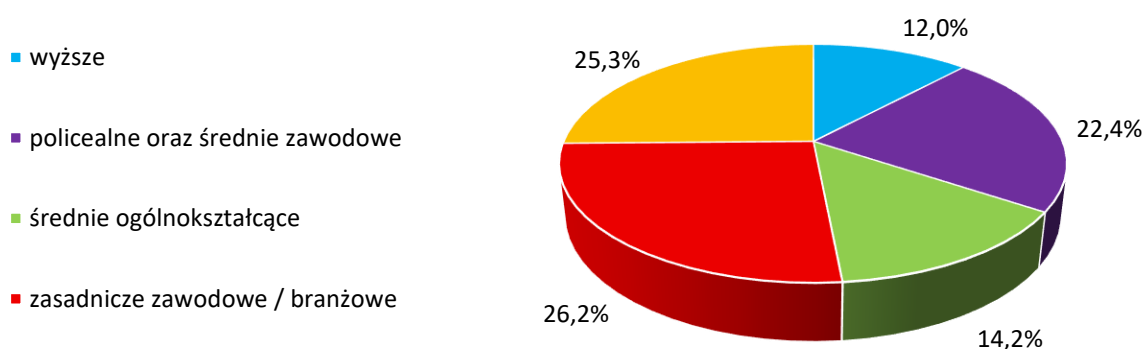
Barier na rynku pracy mogą doświadczać również osoby po 50 roku życia. W powiecie mławskim w 2024 roku stanowiły one, w liczbie 453, ponad jedną czwartą bezrobotnych (27,5%). Sytuacja tych osób nierzadko jest skomplikowana. Mogą to być osoby dysponujące wieloletnim doświadczeniem zawodowym, ale przy tym mieć nieaktualne kwalifikacje; lub nie mieć doświadczenia w pracy w ogóle ze względu na wcześniejsze zajmowanie się domem i wychowaniem dzieci bądź podlegać stereotypom dotyczącym osób starszych na rynku pracy. Wszystko to może mieć wpływ na trudności w znalezieniu zatrudnienia. W porównaniu do 2022 roku liczba osób bezrobotnych w wieku od 50 lat wzwyż wzrosła o 22, tj. o 5,1%.

Jednym z problemów lokalnego rynku pracy jest długotrwale bezrobocie, rozumiane jako pozostawanie przez bezrobotnego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu

i przygotowania zawodowego dorosłych⁵. Osoby należące do kategorii osób długotrwale bezrobotnych w 2024 roku, w liczbie 777, stanowiły 47,2% wszystkich bezrobotnych z powiatu. W porównaniu do 2022 roku ich liczba wzrosła o 32 osoby, tj. o 4,3%, a odsetek w strukturze spadł o 0,1 punktu procentowego.

Czynnikiem różnicującym dostęp do rynku pracy może być poziom wykształcenia. Na koniec 2024 roku 26,2% ogółu bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub branżowym, a 25,3% osób posiadało wykształcenie gimnazjalne, podstawowe bądź niepełne podstawowe. W dalszej kolejności należy wskazać osoby z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym (22,4%), średnim ogólnokształcącym (14,2%) oraz wyższym (12,0%).

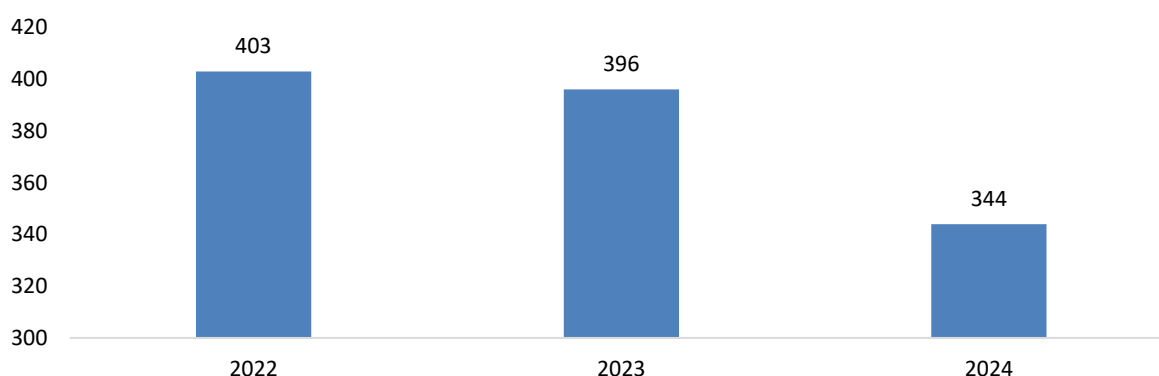
Wykres 9. Bezrobotni w powiecie mławskim według wykształcenia (31 grudnia 2024)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Bezrobocie stanowi jeden z dominujących powodów korzystania przez mieszkańców powiatu z pomocy społecznej. W 2024 roku z tego powodu wsparcie z tego tytułu otrzymały 344 rodziny, co oznacza, że w porównaniu do 2022 roku liczba tych rodzin spadła o 59, tj. o 14,6%.

Wykres 10. Bezrobocie jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

⁵ W świetle obowiązującej od 1 czerwca 2025 r. ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia, osoby długotrwale bezrobotne to pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu. W analizie prezentujemy jednak dane za wcześniejsze lata, dlatego odwołujemy się do definicji z poprzedniej ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Osoby zarejestrowane w urzędzie pracy obejmowane są szeregiem usług i instrumentów rynku pracy, które mają pomóc im nabyć doświadczenie zawodowe i kwalifikacje adekwatne do potrzeb rynku pracy, zwiększyć kompetencje interpersonalne i motywację do podjęcia zatrudnienia, a w konsekwencji wesprzeć w znalezieniu pracy. Obecny rynek pracy z jednej strony wydaje się otwarty na osoby aktywne i zmotywowane, które najczęściej w dość krótkim czasie znajdują zatrudnienie. Z drugiej jednak strony część osób zarejestrowanych to osoby przez wiele lat bierne zawodowo, nie mające motywacji do podjęcia pracy, doświadczające barier edukacyjnych i komunikacyjnych, wykazujące się roszczeniową postawą bądź których stan zdrowia nie pozwala na podjęcie zatrudnienia. Zwykle zostają one dłużej w rejestrze urzędu pracy, a ich aktywizacja nie przynosi długoterminowych efektów. Utrudnieniem dla aktywizacji zawodowej mieszkańców, jak również dla realizacji usług społecznych, może być niska dostępność komunikacyjna części miejscowości w powiecie.

5.5. Osoby i rodziny w kryzysie

Kryzys oznacza stan nierównowagi wewnętrznej i jest związany z wydarzeniami życiowymi, wymagającymi istotnych zmian i rozstrzygnięć. Charakteryzuje się tym, że ma swój początek i koniec, zakłada się, że jest sytuacją przejściową, którą można przezwyciężyć. Osoba lub rodzina dotknięta kryzysem często nie jest jednak w stanie pokonać przeszkód, a przedłużające się trudności mogą powodować zniechęcenie oraz utratę wiary we własne siły i możliwości.

Jednym z czynników, który może generować sytuacje kryzysowe, jest uzależnienie. W świetle definicji Światowej Organizacji Zdrowia, stanowi ono stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły – w celu doświadczania jej wpływu bądź uniknięcia objawów towarzyszących jej brakowi w organizmie.

Uzależnienie w kontekście dysfunkcji społecznych należy jednak rozumieć szerzej i dwojako – jako silną i nabytą potrzebę 1) zażywania konkretnych substancji takich jak alkohol (alkoholizm), narkotyki (narkomania) czy lekarstwa (lekomania); 2) wykonywania określonych czynności (np. uprawianie hazardu, oglądanie telewizji, korzystanie z Internetu, robienie zakupów, granie w gry komputerowe). W obu tych wymiarach uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje – utrudnia bowiem prawidłowe funkcjonowanie psychiczne, fizyczne i społeczne. Niejednokrotnie prowadzi nie tylko do utraty zdrowia, ale także do wykluczenia społecznego, przestępczości oraz problemów i dysfunkcji w rodzinie.

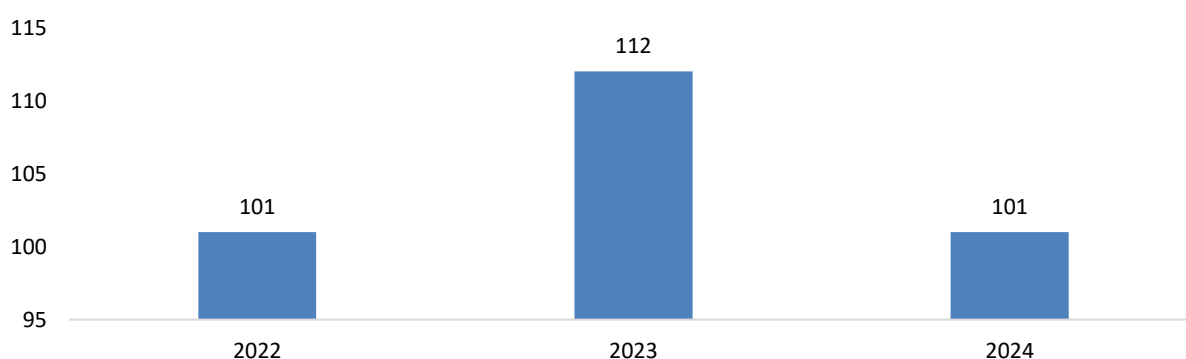
Specyfika problemu uzależnień powoduje, że dokładne określenie jego skali i zasięgu nie jest możliwe, szczególnie w przypadku alkoholizmu czy narkomanii. Osoby nimi dotknięte lub członkowie ich rodzin mogą przez długi czas nie uświadamiać sobie jego istnienia, mogą też chcieć ukrywać go ze względu na obawę przed ostracyzmem społecznym. Dane oraz badania społeczne przeprowadzane w tym zakresie wskazują jednak na to, że uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych stanowią dość poważny problem społeczny. W świetle raportu „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2025”, do najistotniejszych czynników ryzyka w kontekście chorób niezakaźnych zakwalifikowano palenie tytoniu, szkodliwe spożywanie alkoholu, niezdrową dietę oraz brak aktywności fizycznej. Dodatkowo wskazano, że

głównym czynnikiem ryzyka odpowiedzialnym za obciążenie chorobowe u mężczyzn w Polsce było używanie tytoniu (13,5% całkowitego obciążenia) oraz używanie alkoholu (8,9%)⁶.

Grupą szczególnie zagrożoną uzależnieniami od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest młodzież. Tematyce uzależnień wśród młodzieży poświęcony jest dokument „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r. Europejski Program Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD”. W świetle przedstawionych w nim wyników, 72,9% uczniów w wieku 15-16 lat oraz 91,3% uczniów w wieku 17-18 lat chociaż raz w swoim życiu piło alkohol. Ponadto raport stwierdza, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem napoje alkoholowe spożywało 39,1% w młodszej grupie respondentów i 73,3% w starszej. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 13,4% uczniów z młodszej kohorty i 24,3% ze starszej grupy wiekowej. W świetle badań ESPAD, palenie tytoniu jest zachowaniem mniej powszechnym niż picie alkoholu. Chociaż raz w życiu paliło 38,6% osób w wieku 15-16 lat oraz 56,1% uczniów ze starszej grupy 17-18 lat. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 21,0% uczniów z grupy młodszej i 30,0% ze starszej. Powyższe wyniki, pomimo iż wykazują niejednokrotnie tendencję spadkową w porównaniu do wcześniejszych badań tego typu, nie napawają jednak optymizmem. Wskazują bowiem na wciąż istniejące zagrożenie uzależnieniami od różnego rodzaju substancji psychoaktywnych wśród młodzieży.

W świetle danych GUS w 2024 roku z pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu skorzystało 101 rodzin, w 2023 roku było to 112 rodzin, a w 2022 również 101 rodzin. W całym okresie analizy liczby te oscylują w zbliżonych do siebie wartościach. Dane gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z dziewięciu gmin wskazują natomiast na 170 osób, w stosunku do których w latach 2022-2024 podjęto czynności zmierzające do orzeczenia obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnień.

Wykres 11. Alkoholizm jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Narkomania w statystykach pomocy społecznej występuje sporadycznie – w 2024 roku pomoc społeczną z tego tytułu w powiecie przyznano 5 rodzinom, w 2023 roku było to 6 rodzin, a w 2022

⁶Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania 2025, red. B. Wojtyniak, A. Smaga, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2025.

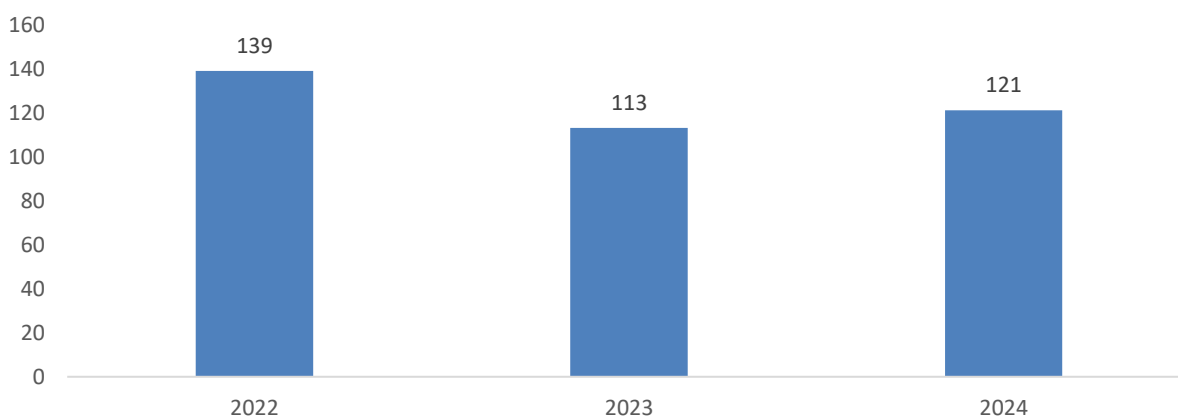
roku 3 rodziny. Warto jednak mieć na uwadze, że pomimo nadal istniejącego problemu dostępności różnego rodzaju substancji psychoaktywnych, obecnie coraz bardziej powszechne staje się zagrożenie uzależnieniami behawioralnymi, w tym od internetu, mediów społecznościowych, gier elektronicznych itd. Uzależnienia lub brak higieny cyfrowej, a także przebywanie dużo czasu w świecie wirtualnym sprzyja wyalienowaniu młodzieży, zaburzeniom psychicznym, trudnościom w komunikowaniu się, a także niechęci do podejmowania kontaktów społecznych. Istotnym problemem może również stać się cyberprzemoc i poczucie anonimowości w sieci, przez które młodzież „pozwała” sobie na hejtowanie, szantaż oraz inne negatywne zachowania.

Jednym z problemów rodzin zamieszkujących powiat mławski jest przemoc domowa. W świetle art. 2 ust 1 pkt 1) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, stanowi ona jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

W 2024 roku z powodu przemocy domowej pomoc społeczną w gminach powiatu mławskiego otrzymało łącznie 121 rodzin. W porównaniu do 2022 roku liczba rodzin zmniejszyła się o 18. Informacje te nie wyczerpują jednak skali zjawiska.

Wykres 12. Przemoc domowa jako powód korzystania z pomocy społecznej w gminach powiatu mławskiego w latach 2022-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Według danych gminnych zespołów interdyscyplinarnych łącznie w dziewięciu gminach z terenu powiatu w latach 2022-2024 odnotowano 249 zgłoszeń przypadków przemocy w ramach procedury Niebieskie Karty, natomiast zakończono 197 procedur, w tym 141 z powodu zaprzestania stosowania przemocy. W 2024 roku procedurą Niebieskie Karty objętych było 89 rodzin, w których były 242 osoby.

Pomoc osobom i rodzinom w sytuacji kryzysu zapewnia Zespół Ośrodków Wsparcia w Mławie. W 2024 roku specjaliści udzielili tu 3 297 porad specjalistycznych, z których skorzystało 736 osób, w tym 225 osób uwięzionych w przemoc oraz 511 osób doświadczających innego rodzaju kryzysu. Dla porównania w 2022 roku udzielono 3 546 porad specjalistycznych, a skorzystało z nich 786 osób, w tym 193 osoby doświadczające przemocy oraz 593 osoby w innych rodzajach kryzysu.

W 2024 roku konsultacji psychiatrycznych skorzystało 16 osób doświadczających problemu przemocy, z psychoterapii indywidualnej 183 osoby poniżej 18 roku życia i 553 osoby pełnoletnie, z psychoterapii par 2 osoby, a z psychoterapii rodzin – 6 rodzin (13 osób).

W hostelu Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Osób Doznających Przemocy Domowej łącznie przebywało w 2024 roku 21 osób, w tym 11 dzieci. Osoby pochodziły nie tylko z powiatu mławskiego, ale również z powiatu żuromińskiego i wołomińskiego. Miały one zapewnioną ochronę przed osobą stosującą przemoc. Udzielono im natychmiastowej pomocy specjalistycznej tj. psychologicznej, socjalnej, prawnej, dostępu do pomocy medycznej, wsparcia emocjonalnego oraz konsultacji wychowawczych.

W kontekście sytuacji kryzysowej należy wspomnieć o sytuacji migrantów i uchodźców, którzy mogą doświadczać ubóstwa, trudności w integracji czy aktywizacji zawodowej, a także innych problemów związanych z przyjazdem do obcego kraju. Cudzoziemcy w Polsce mogą korzystać ze wsparcia w ramach Indywidualnych Programów Integracji, które mają na celu wspomóc ich w nabyciu kompetencji niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w naszym kraju. Raport z kontroli przeprowadzonej przez NIK pn. „Pomoc społeczna dla uchodźców” wskazuje, że jak dotąd system pomocy społecznej nie stwarza uchodźcom odpowiednich warunków do integracji i samodzielnego życia⁷. W związku z tym, iż ruchy migracyjne obecnie nasilają się, należy mieć na uwadze działania skierowane do tej grupy osób.

⁷ <https://www.nik.gov.pl/plik/id,10216,vp,12539.pdf>

6. Cele, priorytety i kierunki działań

Scharakteryzowane w poprzednim rozdziale wyzwania strategiczne definiują zasadnicze kierunki lokalnej polityki społecznej. Należy jednak mieć na uwadze również wyzwania o charakterze przekrojowym, które dotyczą każdego z pozostałych, wpływając na zasoby i potencjał powiatu do sprostania im. Wyzwania te dotyczą przede wszystkim procesu deinstytucjonalizacji i rozwoju systemu usług społecznych, zapewniającego ich dostępność na jak najwyższym i dostosowanym do potrzeb poziomie, a także wzmacniania kapitału społecznego i współpracy z sektorem ekonomii społecznej. Ich uwzględnienie umożliwi efektywną realizację założonych celów.

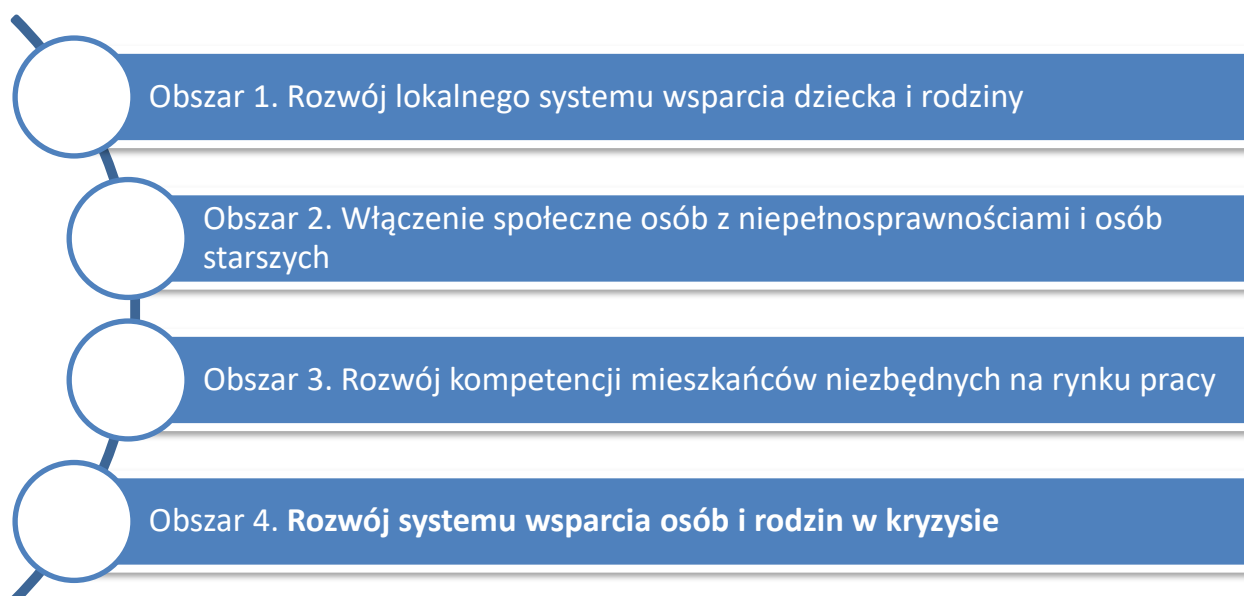
Część operacyjną *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Mławskim na lata 2026-2030* usystematyzowano w formie obszarów strategicznych. Każdy z nich dotyczy innego obszaru polityki społecznej, jednakże są one ze sobą ściśle powiązane. Dlatego też należy je rozpatrywać łącznie jako elementy składowe wizji rozwoju, zaś wdrożenie założeń jednego priorytetu będzie miało istotny wpływ na powodzenie pozostałych.

Kierunek zaplanowanych działań wyznacza cel główny Strategii, który brzmi następująco:

Stworzenie warunków aktywnego funkcjonowania mieszkańców powiatu mławskiego w środowisku rodzinnym, społecznym i zawodowym

W ramach każdego obszaru wyznaczono cel strategiczny, cele operacyjne oraz kierunki działań, które będą służyć ich realizacji. Wszystkie cele i działania będą realizowane w całym horyzoncie czasowym Strategii, tj. w latach 2026-2033, dlatego odstąpiono od określania szczegółowych harmonogramów. W każdym z obszarów określono również wskaźniki realizacji działań oraz prognozę zmian, jakie mogą nastąpić jeżeli Strategia będzie efektywnie wdrażana.

W odpowiedzi na zdefiniowane wyzwania określono następujące obszary strategiczne:

Obszar 1. Rozwój lokalnego systemu wsparcia dziecka i rodziny

Cel strategiczny 1. Zwiększenie jakości opieki i wychowania w rodzinach oraz w instytucjach wspierających dzieci i młodzież.

Cele operacyjne:	1. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz podniesienie standardów funkcjonowania rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. 2. Wzmacnianie kompetencji rodziców, opiekunów prawnych oraz rodziców zastępczych w zakresie opieki i wychowania dzieci. 3. Wzrost dostępności usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności życiowych.
Kierunki działań:	1) Tworzenie warunków do powstawania nowych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka i ich efektywnego funkcjonowania oraz tworzenia rodzin pomocowych poprzez poszukiwanie, pozyskiwanie, szkolenie oraz kwalifikowanie kandydatów do pełnienia tych funkcji, jak również prowadzenie różnorodnych kampanii społecznych w tym zakresie. 2) Zwiększanie dostępu rodzin zastępczych do informacji na temat oferowanych usług społecznych w powiecie oraz wsparcia finansowego, z których mogą korzystać, aby skuteczniej rozwiązywać problemy i zaspokajać swoje potrzeby. 3) Współpraca z gminami w zakresie pracy z rodzicami oraz dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej w celu wsparcia powrotu małoletnich do rodziny biologicznej. 4) Organizowanie wsparcia dla rodzin zastępczych, obejmującego w szczególności poradnictwo specjalistyczne m.in. psychologiczne, pedagogiczne, prawne, mediacji, terapii rodzinnej i dla małżonków/partnerów, zapewnianie dostępu do szkoleń, pomoc ze strony rodzin pomocowych, a także odpowiednią liczbę koordynatorów pieczy zastępczej. 5) Aktywizacja i integracja środowiska rodzin zastępczych – wydarzenia integracyjne, zajęcia promujące różne formy wspólnego spędzania czasu przez rodziców i dzieci, grupy wsparcia i grupy samopomocowe, inne według potrzeb. 6) Rozwój różnorodnych form wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, w tym poprzez zapewnienie miejsc w mieszkaniach treningowych. 7) Intensyfikacja współpracy Samorządu Powiatu z Samorządami Gmin w powiecie w zakresie rozwoju systemu wspierania rodzin biologicznych doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych, w tym w szczególności poprzez: - o zapewnienie rodzicom i opiekunom prawnym możliwości zdobywania wiedzy i umiejętności rodzicielskich,

	○ akcji i kampanii społecznych; ○ dostępu do poradnictwa specjalistycznego; ○ rozwoju sieci placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub pracy podwórkowej, działających np. jako kluby, świetlice środowiskowe, świetlice socjoterapeutyczne.
Okres realizacji:	2026-2033
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	• Zmniejszenie liczby rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. • Zmniejszenie skali problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach. • Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. • Podniesienie jakości rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej. • Wzrost liczby rodzin zastępczych. • Wzrost poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji w rodzinach.
Wskaźniki realizacji działań	• Liczba funkcjonujących na terenie powiatu rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych. • Liczba przeszkolonych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. • Liczba dzieci umieszczonych w danym roku oraz łączna liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej. • Liczba dzieci opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, objętych procesem usamodzielniania. • Liczba dzieci, które po pobycie w pieczy zastępczej powróciły do rodziny biologicznej. • Liczba wychowanków, korzystających ze wsparcia w zakresie usamodzielniania.

Obszar 2. Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Cel strategiczny 2. Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w różnych obszarach życia.

Cele operacyjne:	1. Tworzenie warunków rozwoju i aktywności osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. 2. Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnościami i osób starszych do kompleksowych usług społecznych. 3. Podejmowanie działań zmierzających do lepszego funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.
Kierunki działań:	1) Integracja osób z niepełnosprawnościami, ich opiekunów i rodzin ze środowiskiem lokalnym poprzez wydarzenia o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym i in. 2) Organizacja i wspieranie wydarzeń o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, sportowym i turystyczno-rekreacyjnym dla osób starszych, a także zapewnianie ich dostępności komunikacyjnej. 3) Działania na rzecz aktywnej integracji społecznej, zawodowej, zdrowotnej i edukacyjnej osób z niepełnosprawnościami, w tym m.in. organizacja spotkań z doradcą zawodowym, pracodawcami, psychologami, a także zapewnianie dostępności komunikacyjnej tych działań. 4) Zwiększanie dostępności rehabilitacji zawodowej, organizacja poradnictwa zawodowego i szkoleń zawodowych oraz innych form pomocy dla osób z niepełnosprawnościami. 5) Utrzymanie dotychczasowej liczby miejsc oraz standardu świadczonych usług w ramach Domu Pomocy Społecznej, a także poszukiwanie możliwości rozszerzenia funkcji DPS. 6) Zwiększenie dostępności Domu Pomocy Społecznej dla dzieci i młodzieży, dla których umieszczenie w DPS jest konieczną formą pomocy i wsparcia. 7) Funkcjonowanie i rozwój działalności Środowiskowego Domu Samopomocy oraz Powiatowego Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego, a także innych placówek wsparcia dziennego w zależności od zdiagnozowanych potrzeb. 8) Udzielanie dofinansowania do likwidacji barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych, a także usług rehabilitacyjnych i turnusów rehabilitacyjnych. 9) Tworzenie różnych form mieszkalnictwa wspomagane dla osób z niepełnosprawnościami. 10) Współpraca Samorządu Powiatu z gminami w zakresie rozwoju lokalnego systemu wsparcia dla osób i rodzin sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami i osobami starszymi w postaci m.in. szkoleń dla opiekunów, usług asystenckich, tworzenia miejsc opieki wytchnieniowej.

Okres realizacji:	2026-2033
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	• Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w życiu społecznym. • Poprawa jakości i standardów życia osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. • Rozwój usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. • Zwiększenie dostępu osób z niepełnosprawnością do rehabilitacji specjalistycznej, placówek oświatowych oraz usług wsparcia. • Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami i osób starszych oraz ich rodzin. • Rozszerzenie oferty placówek specjalistycznych dla niepełnosprawnych dzieci, młodzieży i osób zagrożonych niepełnosprawnością.
Wskaźniki realizacji działań	• Liczba utworzonych i funkcjonujących miejsc wsparcia dziennego i całodobowego/liczba uczestników. • Liczba osób, które skorzystały z dofinansowania na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych, a także usług rehabilitacyjnych. • Liczba osób z niepełnosprawnościami, które skorzystały z dofinansowań do likwidacji barier funkcjonalnych w miejscu zamieszkania. • Liczba osób korzystających z turnusów rehabilitacyjnych. • Liczba osób z niepełnosprawnościami, które uzyskały zatrudnienie poprzez PUP.

Obszar 3. Rozwój kompetencji mieszkańców niezbędnych na rynku pracy

Cel strategiczny 3. Wzmocnienie zdolności mieszkańców do podejmowania zatrudnienia lub działalności gospodarczej.

Cele operacyjne:	1. Wzmocnienie kompetencji i kwalifikacji mieszkańców, adekwatnych do potrzeb rynku pracy. 2. Wzrost znaczenia ekonomii społecznej w sferze aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją. 3. Kreowanie warunków sprzyjających większej dostępności rynku pracy dla osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz osób ze szczególnymi potrzebami.
Kierunki działań:	1) Realizacja form pomocy przewidzianych w ustawie o rynku pracy, m.in. poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, organizacja szkoleń, kursów zawodowych, staży oraz praktyk u lokalnych pracodawców, zwłaszcza dla osób nie posiadających doświadczenia zawodowego. 2) Organizacja targów, giełd pracy oraz bezpośrednich spotkań z pracodawcami służących wsparciu osób poszukujących zatrudnienia. 3) Zapewnienie dostępu do usług animacji, doradztwa, szkoleń dla osób oraz podmiotów rozpoczynających lub prowadzących działalność w sektorze ekonomii społecznej, w tym poprzez współpracę z ośrodkiem wsparcia ekonomii społecznej. 4) Programy zwiększające szanse osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy, uwzględniające m.in. tworzenie miejsc pracy w warunkach chronionych oraz zatrudnienie trenerów pracy. 5) Wzmocnienie współpracy Urzędu Pracy ze szkołami podstawowymi i ponadpodstawowymi mającej na celu ułatwianie młodzieży szkolnej dostęp do wsparcia w poznawaniu rynku pracy i wyborze kierunku rozwoju edukacyjnego i kariery zawodowej. 6) Wspieranie powstawania i funkcjonowania klubów i centrów integracji społecznej w powiecie. 7) Wsparcie finansowe dla osób zakładających jednoosobową działalność gospodarczą lub spółdzielnię socjalną, a także dla firm tworzących nowe miejsca pracy, w tym dedykowane osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym. 8) Integracja cudzoziemców z wykorzystaniem indywidualnych programów integracji w obszarach edukacji językowej, funkcjonowania zawodowego oraz funkcjonowania społecznego. 9) Diagnoza rynku pracy i zasobów ludzkich w powiecie olsztyńskim – badania sytuacji na rynku pracy; problemów, barier i potrzeb osób bezrobotnych

	i biernych zawodowo; prognozowanie zawodów deficytowych i nadwyżkowych; analiza zapotrzebowania pracodawców itp.
Okres realizacji:	2026-2033
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	• Zmniejszenie poziomu bezrobocia w powiecie, w tym wśród grup w szczególnej sytuacji na rynku pracy. • Spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia. • Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców. • Zmniejszenie skali zagrożenia ubóstwem związanym z brakiem pracy. • Rozwój przedsiębiorczości, w tym w obszarze ekonomii społecznej.
Wskaźniki realizacji działań	• Liczba bezrobotnych zarejestrowanych, w tym kobiet, osób do 30 roku życia, osób powyżej 50 lat, osób z niepełnosprawnościami. • Liczba i odsetek osób długotrwale bezrobotnych. • Liczba osób bezrobotnych, które podjęły zatrudnienie, w tym subsydiowane i niesubsydiowane. • Liczba osób, które podjęły działalność gospodarczą dzięki dofinansowaniu z PUP. • Liczba funkcjonujących klubów i centrów integracji społecznej w powiecie.

Obszar 4. Rozwój systemu wsparcia osób i rodzin w kryzysie

Cel strategiczny 4. Zwiększenie dostępu do kompleksowych usług społecznych dla osób i rodzin doświadczających kryzysów.

Cele operacyjne:	1. Poprawa dostępu osób uzależnionych i współuzależnionych do wsparcia w poradzeniu sobie z problemem. 2. Zwiększanie wsparcia i ochrony osób zagrożonych i dotkniętych problemem przemocy oraz wzmocnienie oddziaływań interwencyjnych, korekcyjnych i edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc. 3. Zwiększenie dostępności wsparcia dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.
Kierunki działań:	1) Realizacja kampanii i akcji społecznych służących podnoszeniu wiedzy oraz kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych, w szczególności w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przemocy. 2) Rozwój Zespołu Ośrodków Wsparcia poprzez zapewnianie specjalistów oraz rozszerzanie oferty usług. 3) Realizacja programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących przemocy domowej, zachowań agresywnych, uzależnień oraz bezpieczeństwa publicznego. 4) Zwiększenie dostępności terapii dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych od substancji psychoaktywnych, a także programów wspierających dalsze zdrowienie oraz programów redukcji szkód. 5) Wspieranie funkcjonowania grup wsparcia i grup samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych, dorosłych dzieci alkoholików, osób doświadczających przemocy domowej. 6) Realizacja programów informacyjno-edukacyjnych dotyczących zdrowia psychicznego, skierowanych do osób dorosłych (w tym seniorów), a także dzieci i młodzieży. 7) Zapewnienie dostępu osób w kryzysie zdrowia psychicznego i ich rodzin do różnych form pomocy, w tym psychiatrycznej i psychologicznej, a także wsparcia bytowego i mieszkaniowego. 8) Inicjowanie i wspieranie usług z zakresu pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla osób dotkniętych kryzysem psychicznym, zaburzeniami i chorobami psychicznymi oraz ich rodzin i opiekunów. 9) Działania umożliwiające ochronę osób doświadczających przemocy przed dalszym krzywdzeniem poprzez szybką i skuteczną interwencję, odizolowanie oraz opracowanie i wdrażanie planu pomocy dostosowanego do potrzeb, zasobów i deficytów osób/rodzin objętych wsparciem. 10) Realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych oraz psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

Okres realizacji:	2026-2033
Prognoza zmian w zakresie objętym Strategią	• Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców. • Zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz uzależnień. • Zmniejszenie ilości przestępstw popełnianych pod wpływem substancji psychoaktywnych. • Zmniejszenie zagrożenia wykluczeniem społecznym osób w kryzysie zdrowia psychicznego.
Wskaźniki realizacji działań	• Liczba osób biorących udział w programach dla osób stosujących przemoc domową. • Liczba oraz rodzaj placówek zapewniających pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom. • Liczba osób uzależnionych i współuzależnionych, które otrzymały wsparcie. • Liczba osób dotkniętych przemocą domową, które otrzymały wsparcie. • Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, które otrzymały wsparcie.

Realizacja powyższych celów i kierunków działań wymaga uwzględnienia również kwestii horyzontalnych związanych z tworzeniem spójnego i efektywnego systemu powiatowej polityki społecznej. Z tego względu konieczne jest podejmowanie takich działań jak:

- Prowadzenie badań oraz analiz pozwalających na lepsze poznanie faktycznej skali oraz przyczyn i skutków problemów społecznych występujących na terenie powiatu.
- Rozwój kompetencji i kwalifikacji kadr służb społecznych w powiecie.
- Wspieranie kadry specjalistów zajmujących się m.in. uzależnieniami, przemocą domową oraz interwencją kryzysową w postaci superwizji i pomocy psychologicznej.
- Włączanie lokalnych liderów, w tym przedstawicieli sektora ekonomii społecznej, do zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i opiniotwórczym w zakresie planowania oraz realizacji zadań powiatowej polityki społecznej.
- Opracowywanie, wdrażanie i monitoring programów powiatowych przy użyciu różnych metod partycypacji, uwzględniających aktywny udział reprezentatywnej grupy instytucji i organizacji lokalnych.
- Tworzenie przestrzeni do współpracy, wspólnych przedsięwzięć oraz wymiany doświadczeń powiatu i gmin.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie wdrażania polityki społecznej, poprzez m.in. zlecanie realizacji zadań publicznych oraz zawiązywanie partnerstw.

7. Zarządzanie realizacją strategii

7.1. Podstawowe założenia organizacyjne

Specyfika zarządzania realizacją powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z charakteru tego dokumentu oraz regulacji prawnych określających ramy jej wdrażania. Opracowanie i realizacja PSRPS jest zadaniem obowiązkowym powiatu, co wynika z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Ponadto art. 112 ust. 9 ustawy desygnuje powiatowe centrum pomocy rodzinie jako podmiot koordynujący realizację strategii.

Kluczową rolę w planowaniu oraz podejmowaniu decyzji strategicznych będą odgrywały władze samorządu – Zarząd oraz Rada Powiatu Mławskiego. Natomiast zadania praktyczne będą domeną jednostek organizacyjnych: starostwa powiatowego, PCPR, PUP, placówek oświatowych i innych. Skuteczne wdrażanie Strategii powinno być wspierane poprzez współpracę z gminami wchodzącymi w skład powiatu, Samorządem Województwa Mazowieckiego, administracją rządową, w tym z Wojewodą Mazowieckim i podlegającym mu urzędem, instytucjami pomocy społecznej i rynku pracy prowadzonymi przez podmioty niepubliczne, służbą zdrowia, sektorem ekonomii społecznej i przedsiębiorcami, a także – a może przede wszystkim – z mieszkańcami powiatu.

7.2. Monitoring strategii

Monitoring to proces gromadzenia oraz analizowania informacji ilościowych i jakościowych w celu odpowiedzi na pytania: „Co, kiedy i jak zostało zrobione?”. Pozwala uchwycić różnice pomiędzy założeniami planu strategicznego a ich faktycznym wykonaniem. Monitoring jest podstawą dla sprawozdawczości, zarządzania zmianą oraz ewaluacji. Dane zebrane w trakcie procesu monitorowania są analizowane, a następnie opracowywane w formie sprawozdań na potrzeby wewnętrzne oraz raportów prezentowanych opinii publicznej. Wypracowane wnioski i rekomendacje wspomagają proces decyzyjny oraz zarządzanie informacjami, ułatwiając znajdowanie rozwiązań w sytuacjach, kiedy zostaną zidentyfikowane odchylenia od pierwotnych założeń.

Monitoring wdrażania Strategii zostanie przeprowadzony dwukrotnie, tj. w 2029 roku oraz na zakończenie realizacji dokumentu. Jego przedmiotem będą wskaźniki sformułowane w ramach każdego z obszarów, oparte na obiektywnych dowodach obrazujących stan założonych działań oraz osiągniętych celów i rezultatów. Wskaźniki realizacji Strategii odnoszą się do kierunków niezbędnych działań. Zgodnie z metodyką przyjętą dla Strategii, wskaźniki działań koncentrują się na wynikach, tzn. rezultatach podejmowanych działań w odniesieniu do grup docelowych. Natomiast w mniejszym stopniu monitoring będzie dotyczył ponoszonych nakładów oraz produktów wytworzonych podczas realizacji działań. Zakłada się bowiem, iż ocena jakości i efektywności „rutynowych” zadań oraz projektów powinna być raczej domeną podmiotów je realizujących oraz programów, w ramach których uzyskały finansowanie. Katalog wskaźników monitorowania Strategii ma charakter otwarty.

7.3. Aktualizacja strategii

Strategia jest wieloletnim dokumentem planistycznym, w związku z czym należy wziąć pod uwagę, że w wyniku zmian społeczno-ekonomicznych niektóre jej zapisy mogą stać się nieaktualne jeszcze przed końcem okresu jej obowiązywania. W takiej sytuacji należy podjąć decyzję o jej aktualizacji bądź o opracowaniu nowego dokumentu, uwzględniającego nowe uwarunkowania prawne, programowe, społeczne czy ekonomiczne.

Aktualizacja dokumentu, przeprowadzana w trybie, w jakim uchwalona została Strategia, będzie konieczna tylko w przypadku, gdy zmianie ulegną obszary i cele strategiczne dokumentu. W pozostałych przypadkach decyzja o aktualizacji zostanie podjęta przez koordynatora wdrażania Strategii. Aktualizacji Strategii nie wymagają natomiast zmiany w katalogu działań służących realizacji celów, ponieważ z założenia jest to katalog otwarty, wykorzystywany w zależności od aktualnych potrzeb oraz umożliwiający realizację innych przedsięwzięć, niż w nim wymienione, o ile wpisują się w cele Strategii. Nie wymagają jej także zmiany i modyfikacje wskaźników, służących monitoringowi działań. Jeżeli w procesie wdrażania Strategii zostanie zidentyfikowana potrzeba rozszerzenia zakresu lub przeformułowania wybranych wskaźników, możliwe jest wprowadzenie zmian bez konieczności aktualizacji dokumentu – o ile zmiany te będą służyły lepszemu rozpoznaniu sytuacji społecznej oraz efektów wdrażania Strategii.

7.4. Ramy finansowe

Realizacja kierunków działań zaplanowanych w Strategii wymaga odpowiednich zasobów finansowych, bowiem każde przedsięwzięcie generuje określone koszty. Podstawowym źródłem finansowania strategii będzie budżet powiatu. Większość kierunków działań mieszczących się w sferze lokalnej polityki społecznej realizują bowiem jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Szeroki zakres programów i projektów socjalnych jest ponadto możliwy do wdrożenia komplementarnie lub wspólnie przez samorządy gmin wchodzących w skład powiatu, a także w kooperacji z Województwem Mazowieckim oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego – na podstawie zawieranych pomiędzy nimi porozumień lub umów partnerskich.

Część środków na realizację zadań w zakresie lokalnej polityki społecznej będzie ponadto pochodzić z budżetu państwa. W tej kategorii mieszczą się m.in. programy rządowe oraz programy ministerstw. Ponadto od 2019 roku jednym ze źródeł finansowania działań na rzecz wsparcia społecznego, zawodowego i zdrowotnego osób z niepełnosprawnościami jest Fundusz Solidarnościowy, będący państwowym funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego. W jego ramach są realizowane programy takie jak „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne” oraz „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”.

Istotne źródło finansowania będą stanowiły także środki z Funduszy Europejskich w perspektywie 2021-2027, dostępne na szczeblu krajowym i regionalnym, w tym szczególności w obszarze włączenia społecznego, rynku pracy czy edukacji.

Źródłem finansowania mogą być również dotacje i granty dostępne dla trzeciego sektora. Wśród nich są programy rządowe i ministerialne, a także programy Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, takie jak: Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO czy NOWEFIO. Ważne są również środki prywatne pochodzące z fundacji, zakładanych przez firmy, instytucje finansowe lub osoby prywatne; pieniądze od sponsorów, środki z 1,5% dla organizacji pożytku publicznego, darowizny, zbiórki publiczne i inne.

Określenie bardziej precyzyjnych ram finansowych planowanych kierunków działań nie wydaje się obecnie możliwe ani celowe, szczególnie ze względu na szeroki zakres tematyczny dokumentu oraz okres jego obowiązywania, a także konkursowy charakter większości programów pomocowych, który z punktu widzenia podmiotów realizujących przekłada się na incydentalność wsparcia. Adekwatne do potrzeb kosztorysy będą tworzone w momencie planowania rocznego i aktualizacji budżetu powiatu, w tym planów finansowych jednostek, a także opracowywania programów i projektów uszczegóławiających założenia Strategii.

8. Usługi społeczne oraz zadania publiczne zlecane podmiotom ekonomii społecznej

W świetle uwarunkowań ustawowych strategia powinna określać usługi społeczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Usługi wskazane w ustawie o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych zawierają się w następujących obszarach: 1) polityki prorodzinnej, 2) wspierania rodziny, 3) systemu pieczy zastępczej, 4) pomocy społecznej, 5) promocji i ochrony zdrowia, 6) wspierania osób niepełnosprawnych, 7) edukacji publicznej, 8) przeciwdziałania bezrobociu, 9) kultury, 10) kultury fizycznej i turystyki, 11) pobudzania aktywności obywatelskiej, 12) mieszkalnictwa, 13) ochrony środowiska, 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych wymienia między innymi zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej; udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa; działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej; działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego; ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych; promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości; działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; wspierania i upowszechniania kultury fizycznej. W związku z uchwaleniem ustawy o ekonomii społecznej dodane zostało również zadanie w zakresie działalności na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Usługi społeczne i zadania publiczne, zlecane w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie oraz planowane do zlecenia w powiecie mławskim mieszczą się w obszarach priorytetowych wskazanych w programie współpracy.

Podsumowanie

Jak już zasygnalizowano we wstępie, powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych stanowi główne narzędzie planistyczne polityki społecznej prowadzonej na terenie powiatu. Nadrzędnym celem tych działań jest kreowanie lokalnych warunków, umożliwiających mieszkańcom prowadzenie bardziej satysfakcjonującego i produktywnego życia w różnych sferach, w szczególności rodzinnej, zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej, obywatelskiej i kulturalnej.

Zaplanowane w ramach niniejszej Strategii cele i kierunki działań uporządkowane zostały w ramach obszarów strategicznych, odpowiadających na zdiagnozowane problemy i potrzeby społeczne, uwzględniając przy tym zasoby własne powiatu (instytucjonalne, kadrowe, społeczne) oraz zewnętrzne szanse i zagrożenia, które mogą wpłynąć na realizację Strategii. Są ponadto adekwatne do zakresu zadań i kompetencji Powiatu Mławskiego, określonych ustawami ustrojowymi tworzącymi samorząd terytorialny w Polsce oraz przepisami prawa regulującymi sferę polityki społecznej.

Strategia stanowi kierunkową wytyczną dla lokalnych władz, instytucji oraz organizacji odpowiedzialnych za szeroko rozumiany lokalny system pomocy i wsparcia. Z uwagi jednak na to, że sytuacja społeczno-ekonomiczna powiatu jest dynamiczna i zależna od wielu czynników, należy dostosowywać założenia Strategii do uwarunkowań. Istotne znaczenie będzie miało śledzenie zmian prawa, przede wszystkim w obszarze pomocy społecznej, rynku pracy, wspierania rodzin oraz osób z niepełnosprawnościami, może to bowiem uzasadnić konieczność nowelizacji części założeń Strategii. Ponadto trzeba będzie uwzględniać dynamikę problemów społecznych – ich skalę i natężenie, pojawianie się nowych ryzyk socjalnych, a także ważne, niezaspokojone potrzeby ludności.